

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Proměna každodenního života v paměti obyvatel
Sepekova

Bohumíra Rybáková

Plzeň, 2021

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce
Proměna každodenního života v paměti obyvatel
Sepekova
Bohumíra Rybáková

Vedoucí práce:

PhDr. Tereza Šlehoferová, Ph.D.
Katedra antropologie
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Tereze Šlehoferové, Ph.D. za všechny cenné rady, připomínky a ochotu během psaní práce. Mé poděkování dále patří všem informátorům a v neposlední řadě též mé rodině, která mě podporovala v průběhu celého studia.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	3
2.1 Kolektivní paměť.....	3
2.2 Paměť a narativita	5
2.3 Každodennost	6
3. ZKOUMANÁ LOKALITA	7
3.1 Sepekov	7
3.1.1 Historie	7
3.1.2 Popis obce	9
4. METODOLOGIE	11
4.1 Zúčastněné pozorování	11
4.2 Narativní a polostrukturované rozhovory	12
4.3 Výběr informátorů a sběr dat	13
5. VÝSLEDKY	16
5.1 Proměna každodennosti.....	16
5.1.1 Školní léta	16
5.1.2 Zaměstnání.....	20
5.1.3 Volný čas	23
5.1.4 Spolky a organizace.....	27
5.1.5 Víra	29
5.1.6 Svátky, akce a výjimečné dny	31
5.1.7 Nakupování	34
5.1.8 Vztahy v obci.....	36
5.2 Sepekov v kolektivní paměti	38
6. ZÁVĚR	44
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	46
7.1 Literatura a další zdroje	46
7.2 Elektronické zdroje	47
7.3 Film	48
8. RESUMÉ	49
9. PŘÍLOHY	50

9.1	Příloha 1 - Mapy	50
9.2	Příloha 2 - Obrazová příloha: Sepekov v minulosti.....	51
9.3	Příloha 3 - Obrazová příloha: Sepekov v současnosti.....	54
9.4	Příloha 4 - Osnova polostrukturovaného rozhovoru	63

1. ÚVOD

Tato bakalářská práce se zaměřuje na proměnu každodenního života v osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století v paměti obyvatel jihočeské obce Sepekov. Přelom tohoto desetiletí je charakteristický změnou politického a ekonomického systému v tehdejším Československu, která ovlivnila život jeho obyvatel nejen v Sepekově. Sepekov je mariánské poutní místo s Poutním kostelem Jména Panny Marie, ale i obec s významnou zemědělskou tradicí, přičemž zdejší život zároveň ovlivňuje nedaleká tovární výroba firmy ZVVZ, která se zaměřuje na vzduchotechniku. Motivací pro volbu Sepekova byla právě zmíněná různorodost lokality a též fakt, že v lokalitě dlouhodobě pobývám.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat proměny Sepekova v osmdesátých a devadesátých letech 20. století ve vybraných aspektech každodennosti jeho obyvatel, konkrétně v oblasti školní výuky, zaměstnání, volného času, spolkové činnosti, výjimečných dnů, víry a mezilidských vztahů v obci, které se odrážejí v individuální a zejména v kolektivní paměti obyvatel. Práce se též zaměřuje na odraz a vnímání samotného Sepekova v paměti jejich obyvatel.

V teoretických východiscích vymezují základní koncepty, o které se práce opírá. Jedná se zejména o kolektivní paměť, paměť a narativitu a každodennost. Následující část se zabývá terénem a specifiky zkoumaného období. Na tomto místě je v obecných souvislostech vymezen venkov a transformace československé společnosti, dále je přiblížena historie a současnost zkoumané lokality.

V rámci výzkumu bylo uskutečněno deset narativních rozhovorů s obyvateli, kteří mají přímou zkušenost s daným obdobím v lokalitě a čtyři polostrukturované rozhovory s obyvateli, kteří mají informace o tomto období zprostředkované. V metodologii nastiňuji metody sběru dat, tedy zúčastněné pozorování a narativní a polostrukturované rozhovory, též popisují výběr informátorů a samotný průběh sběru dat.

V interpretaci dat jsou analyzovány výpovědi a charakterizovány proměny ve vybraných aspektech každodennosti. V některých aspektech byla proměna

pocitována patrněji, zatímco v jiných nebyla vnímána téměř žádná, případně pouze nepatrná. Změny byly ovlivněny proměnou politického a ekonomického režimu, ovšem i proměna v prostoru hrála v některých aspektech svou roli. Právě vnímání prostoru, na jehož pozadí se každodennost odehrávala, je věnována další část interpretace. Na tomto místě je shrnuto aktuální vnímání obce.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Kolektivní paměť

Jedním z důležitých konceptů, o které se práce opírá, je koncept kolektivní paměti. Podle Halbwachse (2009) je kolektivní paměť sdílenou pamětí dané sociální skupiny, je společensky podmíněná a její existence bez společnosti není možná. Nejvíce výrazné jsou vzpomínky na události a zkušenosti, které zažila větší část dané skupiny. Pokud dané vzpomínky sdílí menší počet lidí, ustupují do pozadí, ale stále zůstávají součástí kolektivní paměti dané sociální skupiny. Je-li osoba členem dvou sociálních skupin, pak mohou být vzpomínky zahrnuty do dvou rámců myšlení. Individuální paměť se od té kolektivní liší tím, že nemá sociální povahu. Každá individuální paměť vnímá tu kolektivní jinak, toto vnímání se může měnit na základě místa, které ve společnosti zaujímáme a na základě vztahů s ostatními členy (Halbwachs, 2009: 72–79).

Halbwachs dále říká, že nositelem paměti je sice jednotlivec, ovšem paměť je formována až v rámci socializace a k tomu dochází uvnitř sociální skupiny. Kolektiv sám o sobě paměť nemá, avšak utváří a ovlivňuje paměť jednotlivců, kteří do kolektivu patří. Individuální paměť je považována za společenský fenomén, přičemž se v rámci ní propojuje několik pamětí kolektivních. Samotná paměť kolektivní se pak váže na prostor, čas a jedince, kteří do dané sociální skupiny patří (cit dle Assman, 2001: 36–39).

Olick nebo Wertsch se pokoušeli v rámci uchopení pojmu kolektivní paměť rozdělit jeho chápání na paměť skupiny a paměť ve skupině. Koncept paměti skupiny bývá podle Wertsche odmítán, argumenty proti němu jsou takové, že existuje jen paměť jednotlivců a paměť skupinová je pouze konstrukt (cit dle Mlynář, 2014: 232–233).

Olick (1999) koncept kolektivní paměti přímo neodmítá. Zmíněné rozdělení kolektivní paměti označuje jako kolektivní paměť a paměť shromážděná.¹ Podle něj neexistuje individuální paměť bez zkušeností ve společnosti, stejně tak neexistuje kolektivní paměť bez jednotlivců. Vzpomínky jsou záležitostí jedince, existují na individuální úrovni. Nevylučuje ovšem to, že skupina lidí, ve které je

---

¹ V originále *collective memory* (kolektivní paměť) a *collected memory* (paměť shromážděná). Tento překlad vypůjčen od Mlynáře (2014).

členem, je formuje. Paměť tak může být formována kolektivně, nicméně samotné vzpomínky patří jednotlivým členům. Jedinci prožívají společné události jiným způsobem a z jiných pozic, zároveň na ně však působí celospolečenské podněty (Olick, 1999: 341–346)

Kolektivní paměť sahá až tam, kam sahá paměť členů skupiny, starší vzpomínky odešly společně s těmi, kteří je sdíleli. Hlavním rozdílem mezi historií a kolektivní pamětí je podle Halbwachse (2009) ten, že kolektivní paměť v minulosti zachovává pouze to, co je živé, nebo co je schopno žít ve vědomí skupiny. Když současná skupina přestane mít zájem o předchozí události, nejde už o stejnou skupinu, nýbrž o dvě různé skupiny (Halbwachs, 2009: 124–125).

Odlišností kolektivní paměti a historie se zabýval také Pierre Nora. Podle něj byly historie a kolektivní paměť téměř totožné, ovšem vlivem globalizace a medializace se od sebe vzdálily. Historie je rekonstrukce toho, co už není, zobrazuje minulost, oproti tomu paměť má své živé nositele, neustále se vyvíjí a může být ovlivněna různými vlivy (Nora: 1998: 40–42).

V kolektivní paměti hraje důležitou roli prostor, přičemž každá paměť je na něj vázána. Paměť dané skupiny je spjata s určitými místy, ta se zdají být neměnná. Uspořádání prostoru je důležitou součástí formování sociálních skupin a vztahů. I k samotným místům si členové skupiny vytváří určitý emocionální vztah, při změnách v prostoru pak může dojít k nelibosti a snaze zachovat to, co má být změněno. V určitých případech sice místo v prostoru již neexistuje, ovšem v paměti stále žije. To se může odrážet v pojmenování, které souvisí s místem, jež bylo, ale již není (Halbwachs, 2009: 187, 194, 199–200).

S kolektivní pamětí nepochybně souvisí identita. Paměť, která je sdílená v určité sociální skupině, identitu utváří a je její součástí, jak na kolektivní, tak individuální úrovni. Identita je to, kým jsme, a kam patříme, je také spjata s časem a prostorem (Šubrt, Pfeiferová, 2017: 20–26). Všechny identity mají sociální charakter. Určitou roli hraje i individuální identita, což je to, co odlišuje jednotlivce na úrovni kolektivní identity. Ta je postavena na určitých společných znacích, které jsou v dané sociální skupině sdílené. Součástí identity je i vědomí toho, kdo jsme my, a kdo jsou oni (Jenkins, 2008: 17–28).

Obsah kolektivní paměti je svázán s jazykem, jelikož právě jeho prostřednictvím je zprostředkovávána v rámci vyprávění. Podle Mlynáře (2014) dochází mezi kolektivní pamětí a jazykem ke vzájemnému ovlivňování, které vymezil do tří úrovní. *„Kolektivní paměť vyvstává z jazyka (každodenních konverzací a malých vyprávění o každodenní zkušenosti); kolektivní vzpomínky jsou strukturovány jazykově (reprezentace minulosti jsou opatřeny jazykovými vrstvami smyslu); vzorce kolektivní paměti ovlivňují jazyková schémata (např. sociálně a kulturně sdílené narativní žánry, zápletky, témata, rámce a tropy“* (Mlynář, 2014: 213).

2.2 Paměť a narativita

Jak bylo již výše zmíněno, paměť je svázána s jazykem a prostřednictvím vyprávění bývá zprostředkovávána. Mlynář (2014) definuje vyprávění jako *„rozpomínání na minulé události a jejich reinterpretace z pozic aktuální přítomnosti“* (Mlynář, 2014: 220). Kolektivní vyprávění označuje to, jakým způsobem jsou *„na úrovni společnosti, či skupin reprodukovány a interpretovány jejich vlastní dějiny a paměť coby základní složky kolektivní identity“* (Mlynář, 2014: 226).

To, jakým způsobem jedinec sám vnímá minulé události a do jaké míry jeho interpretace ovlivňují společenské faktory, můžeme označit pojmem individuální vyprávění (Mlynář, 2014: 226). Vytváření vzpomínek a jejich následná interpretace je ovlivněna vlastním vnímáním historie, kolektivní pamětí a názory a postoji vypravěče (Volbrachtová, 1994: 286–287).

Podle Bamberga můžeme rozlišit příběhy na velké a malé vyprávění, přičemž velké se týkají celého života jedince, mají strukturu a jsou uspořádány chronologicky, naopak malé příběhy jsou součástí běžných sociálních interakcí (cit dle Mlynář, 2014: 226).

Při výzkumu paměti může dojít k mnoha problémům v rámci odlišností výpovědí jednotlivých narátorů. V rámci vzpomínek odlišných informátorů může docházet k nesouladu výpovědí, které se týkají stejného tématu, či stejné události. K nesouladu může ovšem docházet i na úrovni jedince, kdy můžou být patrné odlišnosti v různých fázích vyprávění (Mlynář, 2014: 235). Vyprávění příběhu je ovlivněno tím, že ho někdo poslouchá, či předpokladem, že ho teprve

někdo poslouchat bude. Proto se do jisté míry může měnit způsob interpretování, kdy se vypravěč snaží volit jazykové prvky, které by v běžné mluvě nepoužil a zároveň též i samotná narace může být ovlivněna jak přítomností výzkumníka, tak i předpokladem dalšího publika. Dochází taktéž k soustředění se na určité aspekty, které byly, či jsou pro dotazovaného důležité (Mlynář, 2014: 234–235). Samotné vzpomínání na minulé události je také ovlivněno dalšími faktory. *„Jde především o to, kdo chce od koho, aby si pamatoval co a proč“* (Švaříčková-Slabáková, 2007: 255).

2.3 Každodennost

Každodennost zahrnuje běžné aktivity, které jsou vykonávány v rámci všedního dne, ale taktéž i během dne speciálního. Soustředí se na způsob života v různých společenských vrstvách v určitém čase a prostoru (Pažout, 2015: 14-15). Mimo to se taktéž věnuje i postojům, které lidé zaujímají vůči okolnímu světu. Každý člověk žije ve své každodennosti, nehledě na jeho společenské postavení (Lenderová et al., 2009: 403). *„Každodennost je především rozdělený lidský život do jednotlivých, konkrétních dní, opakovatelnost jednotlivých dní, opakovatelnost jednotlivých úkonů je fixována v opakovatelnosti každého dne“* (Profantová: 2012, 20).

Výjimečné a speciální dny pozitivního i negativního charakteru nejsou prvky, které každodennost narušují, ale jsou její součástí. K narušení každodennosti dochází tehdy, kdy se změní rytmus každodenního života v celé skupině lidí. Jedná se o výjimečné stavy, jako je například stav během války. Během ní je každodennost lidí narušena a nová každodennost se teprve formuje, ovšem není ještě zcela „zaběhlá“. Každodennost je obecně narušována různými dějinnými událostmi. Je ovšem věčná, všudypřítomná a mění se jen její forma, oproti tomu dějiny každodennost ovlivňují a neustále prochází proměnou. Součástí každodennosti jsou tedy rutinní aktivity, které lidé vnímají jako všední, opakují se a lidé jsou na ně zvyklí, mnohdy jsou instinktivní a automatické, ty udávají strukturu každodenního života. V rámci každodennosti se taktéž formují mezilidské vztahy. Patří do ní ovšem i výjimečné a speciální dny a taktéž vnímání dění okolního světa, včetně dějinných událostí (Kosík, 1966: 53–61).

3. ZKOUMANÁ LOKALITA

3.1 Sepekov

Výzkum byl proveden v obci Sepekov (viz Příloha 1 – Mapa 1, Mapa 2), která má status městyse, ovšem jedná se o sídlo venkovského charakteru. Každodennost osmdesátých a devadesátých let, která je středem mého výzkumu, byla ovlivněna transformací společnosti vlivem změny politického režimu na přelomu tohoto dvacetiletí. V následujících podkapitolách přiblížím historii a současnou podobu Sepekova.

3.1.1 Historie

Sepekov patří k nejstarším osídleným lokalitám v okrese Písek. První osídlení v této lokalitě bylo již v době bronzové a železné, které je doloženo mohylovými nalezišti v lese Chlum. Sepekov byl vlastnictvím Vítkovců, přičemž v roce 1194 došlo k rozdělení jejich majetku a připadl Vítkovi z Krumlova. Roku 1307 byl odkoupen Rožmberky. Obec se nacházela na samém okraji rožmberského panství, tudíž nebyla středem jejich zájmu a často se dostávala do zástavy. Během husitských válek byl Sepekov vypálen. Roku 1484 došlo k prodeji Šternberkům a mezi lety 1530 a 1569 patřil Švamberkům v rámci panství Bechyňského až do jeho prodeje Petru Vokovi, ovšem Sepekov zůstal při Milevsku a přešel do majetku Hodějovských. V rámci pobělohorských konfiskací byl jejich majetek zabaven a roku 1623 se Sepekov společně s Milevskem stal majetkem řádu premonstrátů na Strahově v Praze (Kytka, 2013: 167–174).

Sepekov je významným mariánským místem. Ačkoliv byl v Sepekově již v roce 1321 postaven kostel sv. Mikuláše, roku 1733 došlo k výstavbě chrámu svaté Marie na místě, kde se předtím nacházela stejnojmenná kaple, vystavěna opatem Jarlochem. Stal se cílem mnoha poutníků, zejména díky pověstem o zázračných uzdraveních. Kostel sv. Mikuláše byl za vlády Josefa II. císařským nařízením označen za nadbytečný, došlo k jeho uzavření a přestavbě na obytný dům, který poté v roce 1912 vyhořel. V roce 1788 byla otevřena první budova školy, kde se téhož roku začalo vyučovat. Budova školy se během let několikrát změnila. Roku 1911 nechala siamská dvojčata, sestry Blažkovy, vystavět hostinec „Na Zastávce“. Počátkem 20. století v obci vznikaly spolky, například

Sbor dobrovolných hasičů, tělocvičná jednota Sokol, či čtenářsko-ochotnická sbírka. Roku 1920 byla otevřena sepekovská knihovna (Kytka, 2013: 167–174, 183).

Původní zástavba Sepekova je situována zejména v blízkosti kostela. V roce 1889 byla zřízena vlaková zastávka ve směru Tábor-Ražice, která se nachází přibližně dva kilometry od centra Sepekova. Nová část obce, vznikající ve 20. století, se nachází zejména v oblasti cesty směřující k vlakovému nádraží. V padesátých letech byla otevřena současná budova základní školy, poté v letech sedmdesátých došlo k výstavbě budovy mateřské školy (Kuča, 2004: 619–621).

Výstavba továrny ZVVZ (do roku 1958 pod názvem Janka Milevsko) v roce 1948 mezi Milevskem a Sepekovem zaměstnala přibližně polovinu obyvatel ze Sepekova. V 50. letech zde bylo založeno JZD a došlo ke kolektivizaci, což je dodnes některými obyvateli vnímáno velice negativně. O této tematice byl v roce 1968 natočen dokumentární film „Nezorané meze“, který ukazuje, jak se žilo ve vesnici dvacet let po kolektivizaci (Špáta, 1968). Roku 1960 bylo k obci oficiálně připojeno Zálší a o čtyři roky později Líšnice.

V osmdesátých letech probíhala výstavba nových domů. V roce 1980 měl Sepekov a přilehlé osady 1446 obyvatel, roku 1990 zde žilo 1374 obyvatel a v roce 2000 měla obec 1362 obyvatel (data ČSÚ – Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování [1971-2019]). Roku 2006 byl obci navrácen status městyse.

Obec Sepekov, stejně jako jiné obce v Československu, prošla v osmdesátých a devadesátých letech řadou proměn. Po rozpadu východního bloku vstoupily tyto země do procesu transformace. Transformace společnosti je pojem označující změnu ve společnosti, která zahrnuje politické, hospodářské, kulturní a civilizační proměny (Havelka, Müller, 1996: 144). Každá země pojala tento proces odlišně, nicméně cíle byly víceméně podobné (Moree, 2013: 13). Na začátku transformace přicházel velký vliv ze západu, a to jak kulturní, tak ekonomický. Velká změna přišla v ekonomice, kde centrálně plánované hospodářství nahradila ekonomika tržní, která se zdála více přirozená (Holý, 2001: 159). Pokud dojde ke změně kulis (čímž jsou myšleny

politické změny), nemusí to znamenat, že se změní i povaha a chování herců (Moore, 2013: 14).

3.1.2 Popis obce

Sepekov je obec venkovského charakteru. Obecně lze říci, že venkov je sídlo, které není městského charakteru, od města se odlišuje. Největším rozdílem je velikost osídlení a počet obyvatel, přičemž venkovské osídlení je povětšinou menší a má méně obyvatel. Taktéž se zde nachází mnoho hospodářských budov a celkově budov venkovského charakteru. Vesnický život je charakteristický specifickým životním stylem, ve kterém hraje hlavní roli soudržnost obyvatel, vzájemná výpomoc a bližší mezilidské vztahy (Hruška, 2014: 582–584).

Pro vymezení typu sídla se v ČR využívá počet obyvatel, přičemž jako venkovské sídlo je chápána obec do 2000 obyvatel. Toto vymezení je ovšem problematické, protože i sídla nad tento počet obyvatel mohou být venkovského charakteru, stejně tak nižší počet obyvatel může být v obci městského charakteru (Perlín, 1999: 2–3).

Obec leží v Jihočeském kraji, spadá pod okres Písek. K 1. lednu 2020 zde žilo 1343 obyvatel, z toho 671 mužů a 672 žen (data ČSÚ – Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2020).²

V obci působí řada spolků a organizací, konkrétně Český svaz žen (Sepekov, Líšnice), Sbor dobrovolných hasičů (Sepekov, Líšnice), Český rybářský svaz, Český svaz chovatelů, Myslivecký spolek, Tělocvičná jednota Sokol, Tělovýchovná jednota Sokol, Skautský oddíl, Senior klub, Český svaz

---

² V centru obce (viz Příloha 3 – Obr. 5) se nachází úřad městyse (viz Příloha 2 – Obr. 1, Příloha 3 – Obr. 7), pošta, knihovna, dva obchody se smíšeným zbožím, restaurace, kulturní centrum (viz Příloha 3 – Obr. 6), hospoda a zdravotnické centrum. V severovýchodní části je komplex několika propojených budov, ve kterých funguje devítiletá základní škola, mateřská škola, dům s pečovatelskou službou a jídelna (viz Příloha 2 – Obr. 4, Příloha 3 – Obr. 1, Obr. 2). Součástí je taktéž tělocvična využívána školou i spolky. V bezprostřední blízkosti se nachází fotbalové hřiště. Hlavní dominantou obce je Poutní kostel Jména panny Marie s přílehlými ambity (viz Příloha 3 – Obr. 4). V blízkosti kostela je nově otevřený hotel Smrž (viz Příloha 3 – Obr. 8). V okolí vlakové zastávky (viz Příloha 3 – Obr. 10) ve směru Tábor-Strakonice se nachází Hotel Pecka (viz Příloha 3 – Obr. 9), který je situován v blízkosti hlavní silnice.

zahrádkářů a Sepekovský spolek nadšenců.³ Pod záštitou jmenovaných spolků a organizací jsou v obci pořádány akce různého charakteru. Mimo ně se pak každoročně dva týdny v září (podle nedělí před a po 12. září) konají mariánské poutě, které mají jak náboženský, tak i společenský a zábavní charakter.

Součástí obce jsou osady Zálší (viz Příloha 3 – Obr. 16) a Líšnice (viz Příloha 3 – Obr. 14, Obr. 15). Zálší má v dnešní době spíše charakter rekreační vesnice, obyvatel s trvalým pobytem zde v roce 2003 bylo 19 (data ČSÚ – Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování [1971-2019]). Líšnice je o poznání větší, obec má svou vlakovou zastávku a nachází se zde hospoda a obchod se smíšeným zbožím.

V obci aktuálně funguje ZOD Sepekov. Přibližně dva kilometry směrem na Milevsko se nachází strojírenská továrna ZVVZ (viz Příloha 3 – Obr. 3).⁴ Centrum města Milevska je od Sepekova vzdáleno přibližně pět kilometrů, pro obyvatele je blízkost města výhodná, stejně tak je přijatelná i vzdálenost větších měst, jako je Tábor (23 kilometrů), či Písek (34 kilometrů).

---

³ <https://www.sepekov.eu/organizace/spolky/>

⁴ Závod na výrobu vzduchotechnických zařízení.

4. METODOLOGIE

Pro bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní přístup. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumáním daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“ (Hendl, 2005: 50). Pro kvalitativní výzkum je typické nahlížení na realitu v přirozeném, autentickém prostředí. Zkoumá dané problémy do hloubky a obecně se výsledky vyznačují vysokou validitou. Pomocí metod kvalitativního výzkumu je možné zprostředkovat hlubší porozumění společenských fenoménů, než jaké by se dalo vyčíst z kvantitativních dat (Silverman, 2005: 20). V rámci sběru dat jsem využila zúčastněné pozorování a narativní a polostrukturované rozhovory.

4.1 Zúčastněné pozorování

Zúčastněné pozorování je charakteristické přímou účastí výzkumníka při každodenních aktivitách zkoumané společnosti a jeho zapojováním do procesů s tím spojených. Podle Bernarda (2006) je zúčastněné pozorování v podstatě to, že se výzkumník přiblíží k lidem a přiměje je, aby mu důvěřovali, poté je díky jejich důvěře může zkoumat a zaznamenávat informace o jejich životě (Bernard, 2006: 342).

Disman (2011) zúčastněné pozorování definuje jako „*styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které studuje*“ (Disman, 2011: 305). Většina dat získaných během zúčastněného pozorování je kvalitativní povahy, mohou mezi ně patřit i data kvantitativní, například výsledky dotazníků (Bernard, 2006: 344). Lidé mají tendenci chovat se jinak, když je někdo pozoruje, zúčastněné pozorování tento problém řeší, jelikož se lidé nedokážou chovat jinak po delší dobu. Výzkumník se také může ptát na otázky, které jsou relevantní k aktuální situaci. Tento typ pozorování může pomoci pochopit to, co a proč se v kultuře děje. Mnoho problémů se bez zúčastněného pozorování řešit nedá (Bernard, 2006: 354–356). Možným problémem zúčastněného pozorování může být subjektivní vnímání výzkumníka, jehož názor může ovlivnit výsledky. Proto Bernard (2006) upozorňuje, že zcela objektivní nemůže být nikdo, jelikož není možné se zbavit

předchozích zkušeností a znalostí, ovšem objektivitu označuje jako dovednost, kterou si může výzkumník osvojit (Bernard, 2006: 370).

4.2 Narativní a polostrukturované rozhovory

Mezi hlavní metody získávání dat patří v kvalitativním výzkumu naslouchání lidem, kladení otázek a zaznamenávání odpovědí (Hendl, 2005: 164). Jako hlavní metoda získávání dat byl zvolen narativní nestrukturovaný a polostrukturovaný rozhovor.

Nestrukturované narativní rozhovory jsou podle Hendla (2005) charakteristické tím, že informátor neodpovídá na předem připravené otázky, nýbrž je vybízen k volnému vyprávění (Hendl, 2005: 176). Součástí narativního rozhovoru je volné vyprávění informátora, do kterého se výzkumník snaží téměř nezasahovat. Jeho součástí je i pokládání otázek, které rozvíjejí témata, která byla během vyprávění zmíněna, či přesměrovat vyprávění na další témata (Svoboda, 2012: 4–5).

Polostrukturovaný rozhovor má výhodu v tom, že díky osnově je snazší udržet téma rozhovoru a neodbíhat daleko od tématu, může také sloužit k porovnávání rozhovorů mezi sebou (Hendl, 2005: 174). Bernard (2006) uvádí, že polostrukturované rozhovory sdílí stejný vzorec, který je upravován výzkumníkem. Největší výhodou je podle něj to, že je dotazovaným ponechána volnost odpovědí, shromážděná slova jsou důvěryhodná. Za nevýhodu považuje to, že není možné porovnávat všechna nashromážděná data, protože nelze touto metodou pokrýt všechna témata (Bernard, 2006: 210).

Minulé události si dříve lidé předávali převážně prostřednictvím vyprávění, mluveného slova, minulost je popisována vlastními slovy (Vaněk, Mücke, 2015: 14). Metodu narativních rozhovorů využívá obor orální historie. Vaněk a Mücke ji definovali jako „řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělování osob, jež byly účastníky či svědky určité události, procesu, nebo doby, který badatel zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně“ (Vaněk, Mücke, 2015: 15). Orální historie především zjišťuje, jak lidé vnímají

minulost, čemu přiřkládají důležitost, jak propojují individuální zkušenost se sociálním kontextem. Rovněž se soustředí na způsob interpretování minulosti a její propojení se současností (Švaříčková-Slabáková, 2007: 252).

Výpovědi obsahují informace a fakta, která obohacují výzkumníkův pohled na dané téma v historii. Tato data jsou z velké části subjektivní, paměť narátorů může být nepřesná. Subjektivita ovšem může dodat historii individuální rozměr. Objektivní data by měla být při rozhovorech s narátory přítomna, ovšem neměla by být hlavní náplní rozhovoru. Po rozhovoru by nemělo docházet k posuzování správnosti. Obyčejní lidé prožívají dějiny různě, každý trochu jinak, nejsou totožné jako v očích historiků (Vaněk, Mücke, 2015: 26–30). Podle Vaňka a Mückeho (2015) je to důležité *„i pro výzkum období transformace, kdy se nová moc může snažit interpretovat minulost tak, aby konvenovala současnému ideovému pohledu, respektive podpořila strategie nových mocných“* (Vaněk, Mücke, 2015: 30).

4.3 Výběr informátorů a sběr dat

Data byla sbírána od prosince do února (2020–2021) v rámci narativních a polostrukturovaných rozhovorů s obyvateli obce Sepekov a přilehlých osad Líšnice a Zálší. Celkem bylo provedeno čtrnáct rozhovorů s obyvateli, kteří aktuálně pobývají v lokalitě ve věkovém rozmezí od 17 do 88 let, z toho bylo osm mužů a šest žen. Deset z nich mělo se zkoumaným obdobím v obci osobní zkušenost, dva se narodili později a dva období prožili v jiné lokalitě. Třináct rozhovorů proběhlo při osobním setkání, jeden pak prostřednictvím platformy Skype.⁵ Doba trvání jednotlivých rozhovorů se odlišovala, nejkratší rozhovor trval čtyřicet minut, nejdelší tři hodiny. Ve většině případů se délka pohybovala kolem hodiny a půl. Informátoři byli vybráni prostřednictvím náhodného výběru a částečně též pomocí metody sněhové koule. Disman (2011) tuto metodu definuje jako *„výběr jedinců, při kterém nás nějaký původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny“* (Disman, 2011: 114). V rámci zachování anonymity došlo k pozměnění jmen, ostatní atributy jsou autentické. Jména, pod kterými jsou informátoři uvedeni v tabulce, budou označováni v průběhu celé práce.

---

⁵ Z důvodu současné epidemiologické situace v ČR.

Jméno	Kategorie	Věk	Aktuální povolání	Povolání 80/90 léta	V obci od roku
Alfréd	Zprostředkované	17	Student	/	2004
Martina	Zprostředkované	25	Skladnice	/	1995
Anastásie	Zprostředkované	46	Krejčová	Žák/Student	1997
Alois	Zprostředkované	53	ZVVZ	Žák/Student	1995
Anna	Osobní zkušenost	63	Učitelka	Učitelka	1978
Pavel	Osobní zkušenost	47	ZVVZ	Žák/student	1973
Marie	Osobní zkušenost	79	V důchodu	Učitelka	1942
Josef	Osobní zkušenost	79	V důchodu	ZVVZ	1942
Lenka	Osobní zkušenost	50	Administrativa	Žák/student	1969
Jan	Osobní zkušenost	74	V důchodu	Silničář	1983
Zdeněk	Osobní zkušenost	43	Soukromý podnikatel	Žák/student	1975
Milan	Osobní zkušenost	62	ZOD	JZD	1959
Jiřina	Osobní zkušenost	88	V důchodu	JZD	1933

Tabulka č. 1 Seznam informátorů

Informátoři byli rozděleni na dvě kategorie, na ty, kteří toto období v Sepekově prožili a mají na něj přímé vzpomínky, a ty, kteří tuto dobu v Sepekově nezažili. Jedná se o informátory, kteří žili v jiné oblasti, nebo se narodili později a mají informace pouze zprostředkované (například prostřednictvím rodiny, přátel, školy). Způsob vedení rozhovoru se lišil právě na základě této skutečnosti. S informátory z první zmíněné skupiny byl prováděn narativní nestrukturovaný rozhovor, kdy mi volným vyprávěním vyprávěli o svém životě v Sepekově. Po vyčerpání tématu byly připravené doplňující otázky, které byly položeny v případě, že informace nebyla obsažena ve vyprávění. S druhou skupinou byl proveden polostrukturovaný rozhovor. Jelikož tyto informátoři neměli přímou zkušenost se Sepekovem v daném období, byl považován za vhodnější tento způsob dotazování, kdy struktura dotazování poskytla osnovu pro vzpomínání na zprostředkované informace.

Na začátku rozhovoru jsem informátorovi představila svůj výzkum a požádala ho o souhlas s nahráváním a následným využitím dat pro účely mé práce. Taktéž jsem v této fázi slíbila zajištění anonymity. Následovalo zjištění

informací o informátorovi (věk, povolání, počet let strávených v Sepekově). Další část rozhovoru se již lišila na základě typu informátora. V případě informátora s přímými vzpomínkami byl vyzván k vyprávění o svém životě v Sepekově. Ve chvíli, kdy informátor dokončil své vyprávění, bylo položeno několik doplňujících otázek. Tyto otázky byly ze dvou oblastí. První z nich se týkala vzpomínek na osmdesátá a devadesátá léta, přičemž v mnoha případech jsem některé otázky vynechala, protože byly zodpovězeny již v rámci vyprávění. Druhá z oblastí se zabývala jejich vnímáním Sepekova. Tyto informace většinou v rámci narativního vyprávění zazněly jen okrajově. V případě informátora, který měl období zprostředkované, byly připraveny otázky k polostrukturovanému rozhovoru (viz Příloha 4 – Tabulka 2). Na závěr jsem nechala informátorům prostor pro případně informace, které by podle nich měly zaznít. Poté následovalo poděkování za poskytnutí rozhovoru a rozloučení.

Během roku jsem se v rámci zúčastněného pozorování účastnila několika akcí v obci, například poutí, kdy byla zároveň provedena řada neformálních rozhovorů s obyvateli obce.⁶ Rovněž jsem procházela všechny části obce, přičemž jsem pořídila fotodokumentaci obce a okolí v současnosti.

Získané nahrávky z rozhovorů byly přepsány a následně k jednotlivým pasážím byly přiřazeny kódy, které je charakterizovaly. „*V kvalitativním výzkumu je kódování proces analýzy dat, kdy se data rozčleňují na komponenty s daným obsahem*“ (Hendl, 2005: 387). Jednotlivé části rozhovorů byly označeny kódy, které se týkaly vybraných aspektů každodennosti a samotného Sepekova.

---

⁶ Z důvodu aktuální epidemiologické situace bylo mnoho tradičních akcí zrušeno, případně neprobíhaly v obvyklém režimu.

5. VÝSLEDKY

5.1 Proměna každodennosti

Každodennost je všudypřítomná a v průběhu času dochází k její proměně. Ovlivňují ji dějiny, technický pokrok, vnímání světa, či změny v prostoru, ve kterém se odehrává. Právě všechny zmíněné aspekty přispěly k proměně každodenního života během osmdesátých a devadesátých let dvacátého století, tedy období, na které se výzkum zaměřil. Jako zlomový bod se dá považovat rok 1989, kdy se změnil politický a ekonomický systém a s tím i životní rytmus a pohled obyvatel na okolní svět. Ovšem k jistým proměnám v Sepekově docházelo nezávisle na kontextu „velkých“ dějin.

Každodennost zahrnuje všední, i nevšední dny. Všední dny v každodennosti jsou ty, jejichž náplň se podobá náplni dne předchozího. Do dní nevšedních lze zařadit události, které se cyklicky opakují, či jedinečné dny, které jsou určitým aspektem speciální. Je potřeba zmínit, že vzpomínky na každodenní život jsou rozdílné na základě věku. Informátoři, kteří vzpomínali na dětská léta, prožívali každodenní život v některých aspektech odlišně, než starší informátoři.

Následující část je věnována proměně vybraných aspektů každodennosti, konkrétně školním létům, zaměstnání, volnému času, spolkům a organizacím, víře, svátkům, akcím a výjimečným dnům a vztahům v obci.

5.1.1 Školní léta

V každodenním životě má své místo plnění školní docházky, přičemž jde o činnost, kterou mladší jedinci věnují velkou část dne. Ve škole dochází k navazování přátelství a získávání kontaktů, které mohou přetrvat až do dospělého věku, Škola je taktéž zdrojem informací v oblasti vzdělávání, ale i v otázkách společenského dění. Školní docházka do ZŠ v Sepekově se ve zkoumaném období týkala tří informátorů.

Děti ve škole často přicházely do kontaktu se státní ideologií. *„Hlavní vzdělávací cíl byl uniformní – vyprodukovat socialistického občana“* (Moree, 2013: 19). Z výpovědí informátorů je patrné, že mimo klasické vyučovací hodiny sledovali politické filmy, účastnili se cvičení a branných pochodů. Běžným vyučovacím hodinám nevěnovali během vyprávění větší pozornost

pravděpodobně proto, že je nevnímali jako důležité, spíše se soustředili na školní aktivity a události, které se vymykají dnešním představám o školní výuce.

„Taky si pamatuju, že nám pouštěli politický filmy. To vím úplně jako jasně, protože to bylo hrozný. My jsme jako děti sledovaly Boj o Moskvu, Sokolovo, pak takový ty filmy jako Annu Proletářku, Sovětský film Požár v přístavu, takže ty děti v tom se snažily, aby v tom, v podstatě bych řekla, že to do nich tak jako sypaly, že sice nás ty filmy nebavily, ale nic jinýho nám nezbylo v ten moment, tak to si pamatuju. My jsme místo školy, místo výuky prostě chodily na tyhle politický filmy.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Jednou za čas byly jako cvičení, jak se to mohlo jmenovat, nějaký chemický poplach nebo něco takovýho, že tam byly plynový masky, tak se všichni oblékli do plynových masek, aby to děti uměly nandat a někam jsme šli dolu do krytu.... Nebo jsme chodili na nějaký ty branný pochody, jsme šli s baťůžkem a měli jsme tam třeba, já nevím, měli jsme si z domova přinést písek, měli jsme jít s nějakou zátěží, aby se nešlo s prázdným baťůžkem.“ (Pan Pavel, 47 let)

Důležitými dospělými v životě dětí mimo členy rodiny jsou nepochybně pedagogičtí pracovníci školy. Protože podle informátorů většina učitelů zastávala neutrální postoj vůči ideologii, vzpomínky ve výpovědích byly zaměřeny na dva učitele, kteří se odlišovali od tohoto standardu. První z nich byla učitelka, která se snažila chlapce přemluvit ke studiu střední vojenské školy.

„Vím, že tady na škole byla výchovnou poradkyní paní (...), a ta zase masírovala kluky na vojenský školy. Tenkrát se zaměřili na někoho, a teď ho chodili masírovat, kluky teda samozřejmě, jak se na tej střední i vysokej vojenskej škole budou jako úžasně mít.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Byla tam třeba jedna paní učitelka, která hodně přesvědčovala, abych šel na vojenskou školu... Tak viděli asi, že člověk je nerozhodnej, tak tam pak i přizvali vojáka, ukazoval medaile, a stejnokroje, ale já jsem tam pak nešel.“ (Pan Pavel, 47 let)

Druhým byl učitel spojovaný s vyprávěním oslavných příběhů o Sovětském svazu a vrháním negativního světla na USA. Ve výpovědích se ovšem lišila

intenzita ovlivňování žáků. Zatímco informatorka Lenka na jeho počínání vzpomíná velice negativně, informátor Pavel naopak jeho příběhy vnímal jako odreagování v rámci hodin, nepociťoval ideologický nátlak.

„Sepekovská škola měla podle mě v té době v pozici ředitele pana (...), který byl opravdu zarytým komunistou, bylo to na tý škole vidět. On třeba chodil po chodbě a měl na svetru odznak Lenina. Pak jakoby vyprávěl úplně hrůzostrašný věci o Američanech, jak prostě jsou Američani úplný, když to přeženu, magoři, který, tam prostě sedí u červenýho tlačítka, a až zmáčkne to tlačítko, tak na nás sem začnou lítat atomový bomby a všechno nám tady zničí.“
(Paní Lenka, 50 let)

„Jako ten pan ředitel (...), ten možná byl takovej ten, ten Sovětskej svaz měl docela rád si myslím jako jo, že bych to nějak pociťoval, že by nás do něčeho tlačil nebo tak, to taky si nepamatuju. On o tom rád vyprávěl, jo, co je v Rusku, že tam byl a takový. Učil nás ruštinu a většinou nám to nevadilo, protože hodiny ruštiny byly tak, že on jenom vyprávěl, co kde bylo nebo co se kde dělo, tak my jsme byli rádi.“ (Pan Pavel, 47 let)

V rámci školy se konaly různé soutěže a školní olympiády, v osmdesátých letech mimo soupeření v běžných vyučovacích předmětech byla zmiňována účast v soutěžích, které informátoři vnímali zpětně taktéž ideologicky orientované.

„Byly nějaký soutěže, pamatuju se na nějakou soutěž literární, zapalte ohně na horách, o partyzánech, o takových těch pseudopartyzánech.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Pamatuju si, že jsme byli na nějaký soutěži ze školy, partyzánský samopal.“
(Pan Pavel, 47 let)

Ideologický podtext některých činností si informátoři uvědomili až později. Zpětná reflexe určitých aspektů minulosti může být ovlivněna „*okolním světem, společenskou i politickou skutečností, a konečně dnes silně medializovanou verzí reality*“ (Vaněk, Mücke, 2015: 108).

„Já v nějakých deseti, jedenácti letech, když jsem byl malej kluk, tak jsem si myslel, že není nic lepšího, než Sovětskej svaz. Jak to do nás fakt jako hustili.“
(Pan Zdeněk, 43 let)

„Až teď kon jsem schopna posoudit tak, že to byla v lecčem nějaká ideologie, to jako by jsem v tej době necítila, protože jsem v tom žila a měla jsem za to, že je to tak správně, protože nás prostě všude ve všech, nechci říkat sdělovacích prostředcích, protože těch zase tolik nebylo, bylo rádio, televize, ale bylo to tak zpracovaný, že si myslím, že ty děti v ten moment když se s tím nesetkaly přímo osobně v životě své rodiny, tak to nebyly schopný přetřít.“ (Paní Lenka, 50 let)

Negativně bylo hodnoceno psaní posudků na žáky a kladení velkého důrazu na známky. Podle informátorů ovlivňovaly budoucnost a možnosti v budoucím studiu, či zaměstnání.

„Na děti se psaly posudky, když odcházely ze škol, a ten posudek vás potom zaškatulkoval.“ (Zdeněk, 43 let)

„Ty známky byly nějakým předpokladem, aby nastoupil na nějakou dráhu, než kdyby měl ty známky horší, třeba na nějaký dvouletý učňák, a to už je potom nějakým způsobem daný.“ (Lenka, 50 let)

Devadesátá léta na základní škole v Sepekově prožil pouze jeden informátor, který uvedl, že po převratu ve škole panovala dobrá nálada mezi žáky i některými učiteli, někteří pedagogové ovšem měli strach z budoucnosti.

„Ti učitelé nevěděli, co se bude dít, byla tady správná nálada, že se něco děje, někteří učitelé byli rádi, někteří měli strach, protože nikdo nevěděl, co bude.“ (Zdeněk, 43 let)

Informátoři, kteří v devadesátých letech navštěvovali vyšší vzdělávací stupeň, taktéž vzpomínali na změnu přístupu, kdy se ideologický podtext vzdělávání vytratil. Zpětně hodnotili školní prostředí v osmdesátých letech jako ideologicky zbarvené. Ačkoliv se již v letech devadesátých přímo neúčastnili výuky na základní škole, při vyprávění o osmdesátých letech dodávali, že „už to po tom převratu tak nebylo“. Na základě výpovědí k proměně došlo zejména v přístupu některých učitelů k žákům a k vytracení se tehdejšího ideologického podtextu výuky a školních aktivit mimo ni.

Oba mladší informátoři, kteří do místní základní školy docházeli v novém tisíciletí, zmiňovali přetrvávající odkaz z minulých let na vzhledu a vybavenosti školy.

*„Když budu brát v tý škole, tak hromada věcí tam byla prostě ještě od komančů. Pamatuju dílny, jo, tam byly prostě ještě starý věci tam. A obyčejná zasedačka. Tam byla ta socha, ale nevím už koho, ale taky to bylo něco od rudejch.“*⁷ (Paní Martina, 25 let)

5.1.2 Zaměstnání

Důležitou součástí každodenního života sepekovských obyvatel v produktivním věku bylo docházení do zaměstnání a plnění pracovních povinností. V osmdesátých letech nabízelo uplatnění pro obyvatele zejména JZD (viz Příloha 2 – Obr. 5) a nedaleká továrna ZVVZ. Pro její pojmenování používali informátoři různá synonyma. Ačkoliv byl původní název Janka Milevsko již roku 1958 změněn na ZVVZ, stále je používán. Pokud je zmiňována „továrna“ či „fabrika“, je taktéž míněn konkrétní podnik. Mimo to mnoho lidí dojíždělo za povoláním do nedalekého Milevska, kde byla například pobočka Jitexu, která nabízela uplatnění zejména ženám. Na základě výpovědí lze konstatovat, že většina obyvatel pracovala právě ve zmiňovaných podnicích.

„Bylo JZD jako je teď ZOD. Na Janku chodili taky lidi pracovat.“ (Pan Jan, 74 let)

„Hodně lidí tady bylo takhle, ženský v Jitexu, chlapi ve fabrice.“ (Paní Marie, 79 let)

„Moji prarodiče hodně pracovali, můj dědeček tedy na místní firmě ZVVZ, která se zaměřuje na vzduchotechniku, babička byla švadlena v milevské pobočce Jitexu.“ (Pan Alfréd, 17 let)

Ve vzpomínkách se odráží to, že mimo hlavní zaměstnání se mnoho lidí věnovalo i jinému způsobu výdělků. V životech informátorů se jednalo zejména o zisk z prodeje zvířat a zemědělských produktů, výkon řemeslných prací, ale i výpomoc v knihovně. Důvodem byla především snaha získat prostředky pro finančně náročnější výdaje. Uváděna byla například koupě auta, či materiál na stavbu domu. *„V komunistickém Československu získal pojem soukromé vlastnictví odlišný význam, než v západoevropských zemích s vysoce rozvinutou konzumní společností. Ideálem většiny Čechů bylo vlastnit byt, automobil, víkendovou chatu nebo chalupu...“* (Holý, 2001: 168).

⁷ Jedná se dílo sochaře Břetislava Bendy, který je rodákem z Líšnice.

„Aby jsme si vydělali nějaký peníze, třeba na auto, z normálního platu sis to neušetřila jo, tak jsme měli prasnice a měli jsme selata, malý prasata. Ty jsme pak prodávali jako lidem takhle jo.“ (Paní Marie, 79 let)

„Takže já jsem si přivydělával, kde jsem mohl, protože v té době vůbec nebyl problém, aby se člověk živil nějak jinak, než tím hlavním zaměstnáním, došlo se tady na ten úřad městyse a za stovku na rok nám dali povolení, že jsme mohli dělat zedničinu, zámečnickinu, a různé práce takovýhle.“ (Pan Josef, 79 let)

Z výpovědí informátorů vyplývá, že v osmdesátých letech panoval pocit jistoty, bylo povinností být zaměstnán a lidé se o svá pracovní místa příliš neobávali. Pracovní uplatnění tak bylo vnímáno jako samozřejmost a nebyly přítomny obavy jeho ztráty z důvodu pochybení.

„Protože když někdo udělá nějaký průšvih, že se tam někdo vožere nebo tak, tak nikdo ho nikdy nevyhodil. To prostě, práci měl zajištěnou, naopak, když by nedělal, tak by byl příživník a musel někam do práce.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Ta doba se vyznačovala tím, že každé měl jistý zaměstnání. Každé. Tady kdo chtěl, a taky, kdo chtěl, ne kdo chtěl, to je špatně řečino, ale každé musel bejt zaměstnanej, do toho roku devadesát.“ (Pan Josef, 79 let)

„Předtím to bylo v klidu, za těch komunistů člověk věděl, že o tu práci nepříjde, pokud to nebyl úplně blbeček, lempl.“ (Pan Milan, 62 let)

Výše zmiňovaná jistota se však v devadesátých letech vytratila a lidé se začali o svá místa v zaměstnání obávat. Strach z budoucí situace v zaměstnání byl jedním z často uváděných pocitů, které doprovázely dění na přelomu desetiletí.

„My jsme to brali žejo free jako děti, všechno bude v pohodě, ale teďkon rodiče, nojo, vždyť teďkon bude nezaměstnanost, co když nás vyhodí z práce. Pak začali řešit takovýhle věci.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Můj táta tu dobu vnímal jako ne moc pozitivně. To byl právě, že si pamatoval, když museli právě dělat na těch polích a tohlencto, tak z toho nebyl jako zrovna nadšenej.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

Ztráta zaměstnání se po politickém převratu stala reálnou hrozbou a mnoho lidí tak o svá místa přišlo. Informátoři si to vysvětlují zejména tím, že podniky změnilы svou strategii a přestaly se zaměřovat na určitá pracovní odvětví.

„Hodně lidí, kteří přišli o zaměstnání, v důsledku toho, že taky nějakým způsobem, nechci říct, že skončilo, ale změnilo se tady to JZD na ZOD, zemědělský obchodní družstvo, a to nepotřebovalo tolika lidí. Takže to co dělávají třeba starší nebo staří lidé na tom JZD, tak to úplně odpadlo. Třeba ten, tady se přestal pěstovat len. Na tom lnu konkrétně byla potřeba taková práce ruční okolo, a to myslím, že už potom nebylo.“ (Pan Josef, 79 let)

S velkými problémy se podle výpovědí potýkala továrna ZVVZ, která v osmdesátých letech zaměstnávala mnoho místních obyvatel. Ve vzpomínkách na léta devadesátá má negativní obraz špatně fungující továrny. Pan Josef uvedl jako důvod privatizaci továrny.

„Spousta lidí přišla o to zaměstnání. Vždyť ta Janka hrozně špatně fungovala a funguje teď asi ještě hůř asi.“ (Paní Marie, 79 let)

„Třeba ta třeba ta bývalá Janka šla taky do té privatizace, a pak přišly leta, kdy ta zprivatizovaná továrna nepotřebovala tolik lidí, takže se tam propouštělo. Takovýma různýma vlnama ta Janka i tady sepekovský občany poslala domů a jednou jsem to počítal, takže do té továrny dojíždělo víc jak sto lidí nejméně. A potom pomalu vypadávali, netroufám si říct kolik přesně, ale dost.“ (Pan Josef, 79 let)

Holý (2001) privatizaci charakterizoval jako nedílnou součást ekonomické transformace, soukromé vlastnictví je podle něj důležitým znakem svobody (Holý, 2001: 158). Velmi časté se v devadesátých letech staly právě pokusy o soukromé podnikání, které ovšem v mnoha případech podle slov informátorů nebyly úspěšné. Podnikání v Sepekově se zaměřovalo zejména na oblast obchodu, která bude přiblížena v samostatné kapitole (viz 1.5.7 Nakupování).

„Leckdo třeba potom zkoušel po tom roce devadesát podnikat... Protože chtěl podnikat kde kdo a mysleli si třeba, že z toho hned zbohatnou, ale ono to tak nebylo, ono to tak nebylo.“ (Pan Josef, 79 let)

V osmdesátých letech mezi obyvateli v oblasti zaměstnání panoval pocit jistoty a nebyl důvod obávat se o svá pracovní místa. V Sepekově a jeho okolí

bylo obvyklé pracovat na několika určitých místech, obzvláště v Jitexu, na ZVVZ či v JZD. Taktéž bylo běžné mít mimo hlavní pracovní poměr jiné způsoby výdělků. V devadesátých letech došlo k propuštění mnoha zaměstnanců vlivem změny zaměření podniků a jejich privatizace, což je vnímáno velice negativně. V tomto desetiletí taktéž probíhaly pokusy o podnikání, ovšem podle výpovědí informátorů ve většině případů nebyly úspěšné.

5.1.3 Volný čas

Volný čas, tedy čas mimo školní, pracovní či nepracovní povinnosti, je odlišný v různých věkových kategoriích. Informátoři, kteří ve zkoumaném období byli v dětském věku, mají odlišné vzpomínky na aktivity ve volném čase, než ti, kteří již byli ve věku dospělém.

Volný čas děti trávily v osmdesátých letech zejména venku s kamarády, se kterými dělaly různé zábavné činnosti. Informátoři uváděli hry na vojáky, stavění pevností, míčové hry či jízdu na kole.

„Jinak jako běžnej život ve vsi v tý době tady byl takovej, že jsme byli pořád venku. Když rodiče nás chtěli potrestat, tak nás nepustili ven. Hráli jsme na vojáky, v tý době to samozřejmě byli partyzáni a Němci proti sobě. Stavěli jsme si různě nějaký bunkry po nějakých roštích nebo lesích.“ (Pan Pavel, 47 let)

„My jsme vlastně jako děti, my jsme hráli v rámci těch sousedů, co jsme tam byli, tak jsme hráli jako takový ty míčový hry, já už bych dneska ani neuměla říct, jak se ty hry hrály, ale měly jsme prostě oblíbený hry, a ty jsme praskaly furt.“ (Paní Lenka, 50 let)

Volný čas dětí byl taktéž v průběhu osmdesátých a devadesátých let formován dětskými volnočasovými organizacemi. V letech osmdesátých informátoři zmiňovali aktivity spojené s pionýrem, které obecně vnímali pozitivně. Patrné však bylo hodnocení činnosti pionýra z aktuální pozice. Mimo něj pak v obci fungoval přírodovědný kroužek. Po roce 1989 byl zmiňován jako jediný organizovaný způsob trávený volného času dětí. Až roku 1996 byl místním knězem založen skautský oddíl, který je činný do současnosti.

„Pionýři jsme byli všichni, všichni jsme měli ty bleděmodrý košile a červený šátky a hrozně jsme se na to těšili, že budeme pionýři už konečně, že dostaneme ty šátečky, protože nikdo z ničeho neměl rozum, prostě nedá se na

tu dobu koukat současnejma očima, prostě něco takovýho bylo, jako když jsou teď kon třeba skauti, tak v té době byli prostě pionýři.“ (Pan Pavel, 47 let)

Informátoři, kteří ve zkoumaném období byli aktivními zaměstnanci, vnímají volný čas ve většině případů jako něco, co v osmdesátých letech skoro neexistovalo. Svůj den trávili v zaměstnání, po skončení oficiální pracovní doby pak v mnoha případech přicházela další práce týkající se hospodářství, řemesla, či starání se o děti a domácnost. Muži taktéž zmiňovali mnoho starostí ohledně stavby domu, které věnovali veškerý volný čas.

„Tady byla stavba, tak jsem se věnoval stavbě a práci, jiného ne. Já žádné volnej čas neměl, já jsem jenom dělal celej život. Neměl jsem na to čas. Nikde jsem nebyl. To bylo všechno pracovní, víš.“ (Pan Jan, 74 let)

Někteří informátoři ovšem připustili, že práce doma byla zároveň jejich „koníčkem“ a že se našel čas i na jiné aktivity. Nejčastěji byla zmiňována četba, sledování televize a pobyt v přírodě.

„Volnej čas jsme žádnéj neměli, náš koníček byli ty zvířata. My jsme toho měli vždycky hrozně. To je tak na jaře třeba sto kusů, když spočítáš vsecky ty malinký.“ (Paní Marie, 79 let)

„Já měla spíš koníčky rodinu. Na nic jinýho mi nezbýval moc čas. Občas jsem četla, no a pak televize. Ale na tu taky moc čas nezbýval. Večer jsi byla ráda, že si sedneš a odpočineš.“ (Paní Jiřina, 88 let)

Ve výpovědích se objevovaly i zájmy, které vznikly jako reakce na nedostupnost zboží na trhu.

„A když jsme nechtěli chodit jak v uniformě, to co se prodávalo, tak jsme se naučili šít, plést, jo, háčkovat, všechny takový ty ruční práce, kterými jsme si jako vylepšovali šatník... Pak jsme, já docela ráda vařím, a tak jsme hodně zavařovali, a když si vzpomenu, co jsme všechno dělali přes celý léto, že jsme vlastně nedělali nic jinýho, než že jsme zavařovali něco, jo. Teď už to taky tak není, taky to není potřeba, ale bylo to proto, že ty děti byly malý, žejo, aby pro ně něco bylo. To co se nedalo koupit, tak se všechno takhle po domácku dělalo.“ (Paní Anna, 63 let)

Cestování a rekreace jsou sezónní a víkendové způsoby trávení volného času. V osmdesátých letech byly možnosti omezeny zejména na vnitrostátní úroveň. Informátoři vzpomínali zejména na pobyty na chalupách, či výlety po republice. Některé zájezdy byly pořádány místními spolky.

„Lidi jezdili třeba na chalupy, a tam se třeba vyřádili, tam byli kreativní.“
(Paní Anna, 63 let)

„Pořádali se různý zájezdy, pořádal to Svaz žen nebo třeba hasiči, my jsme jezdili do Prahy do zoologický, do Babiččina údolí, nebo jen tak do Prahy, na Živitelku se jezdilo. Třeba dvakrát třikrát takovýhle zájezd byl, ale vždycky to bylo plný jo.“ (Pan Pavel, 47 let)

Šest informátorů také uvedlo, že se v obou desetiletích v létě chodívali koupat a odpočívat k rybníkům Pytlák⁸ (viz Příloha 3 – Obr. 13) a Chobot (viz Příloha 3 – Obr. 12). U prvního zmíněného rybníka vzpomínali na kiosek s občerstvením a klouzačky do vody, u druhého na přeplněnou pláž. Koupání v letních dnech bylo mezi obyvateli populární v obou desetiletích, nicméně při snaze porovnat se současností vždy docházelo ke konstatování, že se pláže kolem rybníků vylidnily a obecně se tato letní zábava téměř vytratila.

„Přijely ženský z Jitexu autobusem a najednou se to tam u toho Chobota jako zaplnilo, tam byla deka vedle deky. Ale v létě, když bylo hezky, tak vidím pokrytou tu pláž těma dekama.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Každý léto jsme byli pořád na Pytláku, tam jsme se chodili koupat, byl veliký a byly tam sklouzavky.“ (Pan Pavel, 47 let)

Vycestovat do určitých zahraničních zemí v osmdesátých letech bylo možné prostřednictvím zájezdů. Informátoři zmiňovali zájezdy do Sovětského svazu či do Bulharska, které byly organizovány JZD, nebo ZVVZ.

„Byla jsem dvakrát v Rusku, jednou od družstva, to byla Moskva, Krasnodar a Kyjev. Potom podruhý jsme tam byli, když manželovi bylo šedesát, tak to dostal od Janky. Tak to jsme tam byli taky. Líbilo se mi tam, sjeli jsme dolů výtahem a už jsi byla dole na pláži.“ (Paní Jiřina, 88 let)

---

⁸ Pytlák se oficiálně jmenuje Líšnický rybník, pojmenování je pravděpodobně odvozeno Pytláckého potoka.

„Předtím jsem byl akorát v Bulharsku, bylo to jako od družstva. Byli jsme tam jednadvacet dní čistýho pobytu, až to bylo dlouhý.“ (Pan Milan, 62 let)

Právě možnost volného cestování do zahraničí je vnímána jako velká změna v oblasti volného času v devadesátých letech. Informátoři uváděli různé lokality, které navštívili v průběhu devadesátých let. Nejčastěji se jednalo země v Evropě, konkrétně sousední a jižní státy. Ačkoliv v několika případech záliba v cestování do zahraničí přetrvávala, většina informátorů vzpomínala na vycestování zejména na začátku devadesátých let. I přes to, že v pozdějších letech zde tato možnost stále existovala, nebyla využívána pravidelně.

„My jsme se těšili, že můžeme někam do ciziny, že se můžeme někam podívat, pak jsem byl asi jednou v Německu, jednou v Rakousku, tím to nadlouho skončilo, už jsem se tam neměl pak jak dostat.“ (Pan Pavel, 47 let)

„No potom už v těch devadesátých letech už jsme aspoň někam jezdili... Když jsme si něco navíc vydělali, tak jsme se jeli někam podívat. Protože to máš na co aspoň vzpomínat jo, nikdo ti už ty vzpomínky nevezme.“ (Paní Marie, 79 let)

Vzpomínky jedné z informátorek se vztahovaly zejména k překvapení z možností, se kterými se v zahraničí setkala.

„Nebo jsme se mohli podívat za hranice. A opravdu pak každý byl v úžasu, že je to opravdu tak, že tam ty obchody jsou plné, že tam je prakticky všecko. A tak jsme tam vyjeli a teď jsme tam viděli opravdu přehršel všeho, takže jsme se tam dostali, jezdili jsme tam nakupovat, a každý z toho byl úplně vedle, žejo.“ (Paní Anna, 63 let)

Informátoři taktéž zmiňovali místní kino, hospodu a taneční sál „Na Panské“. Tato místa zprostředkovávala zábavu pro volný čas především o víkendech a zároveň působila jako místo pro setkávání s ostatními obyvateli Sepekova. Nutno ovšem říci, že jejich návštěva byla většinou zmiňována jako výjimečná a jen při zvláštní příležitosti. Kino se zavřelo na konci devadesátých let, v průběhu obou desetiletí ovšem fungovalo pravděpodobně bez větších změn. Nacházelo se v budově dnešního hotelu Smrž.

„Co tady třeba bylo dobré, až do těch devadesátých let tady bylo kino.“ (Paní Anna, 63 let)

„No, kino tady bylo. To kino tady potom bylo pěkný po přestavbě toho kina u hotelu Smrž, takže tam jsme občas zašli.“ (Pan Josef, 79 let)

V osmdesátých letech podle výpovědí informátorů nebylo mnoho času, který by se nevěnoval pracovním, či nepracovním povinnostem. Děti trávily volný čas při venkovních hrách s kamarády či v rámci dětských organizací. V průběhu času se v obci postupně vystřídal pionýr, přírodovědný kroužek a skaut, který funguje do současnosti. Dospělí se stálým zaměstnáním se mimo výkon povolání věnovali zejména nepracovním povinnostem. Ty se týkaly hospodářství, domácnosti a výtěžné činnosti mimo hlavní pracovní poměr. Aktivity spojené s cestováním a rekreací se uskutečňovaly zejména na vnitrostátní úrovni, zahraniční zájezdy byly organizovány pouze do určitých oblastí a pod záštitou JZD, či ZVVZ. V oblasti cestování je ve vyprávění informátorů vnímána změna, přičemž v letech devadesátých mnoho z nich využilo možnosti vycestovat do zahraničí, zejména v rámci Evropy. Z výpovědí ovšem vyplývá, že se trávení volného času mimo cestování příliš nezměnilo.

5.1.4 Spolky a organizace

V obci fungovaly a fungují spolky a organizace, jejichž charakter se odlišoval na základě cílové věkové skupiny. Tato část je oddělena od volného času, protože se domnívám, že členství ve spolcích či organizacích je spjato s určitými povinnostmi a závazky, ačkoliv jde ve většině případů o činnost dobrovolnou a vykonávanou ve volném čase.

Většina informátorů zmiňovala spolkovou činnost v obci, ať už z pohledu členství nebo povědomí o její činnosti. Nejčastěji zmiňovanými spolky byly Svaz chovatelů, Myslivecký Spolek, Svaz žen, Sokol a Sbor dobrovolných hasičů přičemž v každém z nich je alespoň jeden z informátorů aktivním členem. Třikrát byl zmíněn Svaz rybářů, dvakrát Sepekovský spolek nadšenců a pouze jednou Český svaz zahrádkářů. Jednou bylo uvedeno členství ve Svazu rybářů, stejně tak i v Sepekovském spolku nadšenců.

Svaz chovatelů má podle informátorů v obci dlouholetou tradici. Každoročně o poutích jsou na farské zahradě pořádány chovatelské výstavy, kde jsou vystavována zvířata členů, taktéž je zde zajištěno občerstvení a živá hudba.

Někteří informátoři zmínili, že dříve tyto výstavy byly skromnější (než poté v letech devadesátých). Ovšem většina uvedla, že se jejich charakter nezměnil.

„Ten český svaz chovatelů je tady vlastně taky leta letoucí aktivní. Tam dělají ty výstavy, a to bylo vlastně i za nás, ty výstavy toho zvířectva. Fakt to asi se oprostilo od toho systému, a tomu se věnujou někteří lidé i šedesát let.“ (Paní Lenka, 50 let)

Tři informátoři zmínili členství v Mysliveckém spolku. Ten v obci funguje taktéž dlouho, ačkoliv se v průběhu času měnil jeho název. Uváděli, že žádné změny během zkoumaného období nepocítili. V rámci členství zmiňovali účasti na honech a posledních lečích.

„Konkrétně třeba u nás u myslivců, vůbec, to jsme přecházeli, to šlo mimo nás.“ (Pan Josef, 79 let)

„Tak na ty hony jsme chodili, bývali poslední leče a takový jo.“ (Paní Marie, 79 let)

Svazy žen byly uváděny dva, jeden v Sepekově, druhý v Líšnici. Spojovány jsou zejména s organizováním zájezdů a akcí. Podle informátorů byly členky vždy velmi aktivní. V osmdesátých letech se jich týkaly jisté povinnosti nevyplývající ze zaměření, paní Lenka konkrétně uvedla hrabání listí u kostela.

„A musím říct, že ten svaz žen fakt v té době, ty ženský jako navzdory tomu, co jako musí každá ženská zvládnout doma, tak mi přišlo, že toho dělaly ty ženský spoustu. Víím, že ten svaz žen, dřív tady nebyli lidi, kteří by chodili hrabat ke kostelu, a to dělal ten svaz žen.“ (Paní Lenka, 50 let)

Sbory dobrovolných hasičů taktéž fungují v Sepekově a v Líšnici a společně s SDH Božetice tvoří okrsek. Každoročně jsou pořádány hasičské soutěže a kulturní akce, podle slov jednoho z informátorů se taktéž slaví důležitá výročí.

„Významnější bylo vždycky nějaký výročí hasičů, ono každý rok se vždycky koná nějaká okrsková hasičská soutěž, a střídá se to Sepekov, Božetice, Líšnice, jednou za tři roky je to vždy v té vesnici nějaký. Potom po pěti nebo po deseti letech je vždycky nějaká větší oslava, že třeba sto let hasičů nebo tak, tak to bylo takový větší výročí.“ (Pan Pavel, 47 let)

V Sepekově působí Tělovýchovná jednota Sokol a Tělocvičná jednota Sokol. Podle paní Marie Tělocvičná jednota Sokol vznikla v devadesátých letech jako reakce na hrozbu ztráty majetku, který měl být navrácen sokolské organizaci. Informátoři však obecně o spolku mluvili jako o „Sokole“. V osmdesátých letech pod něj spadal fotbalový tým (viz Příloha 2 – Obr. 3), taktéž se dvakrát týdně docházelo na cvičení do tělocvičny u školy.

„Ty tělovýchovný jednoty, protože pořád ještě je jedna tělovýchovná a jedna tělocvičná jednota, to má Sepekov takovouhle vymyšlenost. Ale ta tělocvičná vznikla až po revoluci, protože jak je na hřišti ta bouda, tak ten sokolák, to byl majetek sokolů jo, župy sokolský a protože když by tady nebyla ta organizace, tak by to dostal Písek, nebo nevím, kdo jiný by to dostal ten majetek. No ten pozemek hlavně, a to hřiště. Tak oni museli založit tu tělocvičnou jednotu, takže proto jsou takhle dvě.“ (Paní Marie, 79 let)

„Ten Sokol si taky myslím, že tady má tradici, to je pravda, že vím, že se chodilo dvakrát tejdně do sokola, do tělocvičny cvičit, fotbalisti si myslím, že tady taky byli.“ (Paní Lenka, 50 let)

Proměna spolkové činnosti ve zkoumaném období nebyla téměř vnímána. Průběžně se měnily názvy spolků, nicméně charakter a zaměření neprošly výraznými změnami. Na některé aktivity nebylo nahlíženo jako na zábavu ve volném čase, ale spíše docházelo ke spojování s plněním závazků. Zábavní charakter s sebou ale nepochybně nesly, ať už při určitých činnostech spjatých s členstvím, či při speciálních akcích. S osmdesátými léty jsou v určitých případech spjaty povinnosti, jež se netýkaly zaměření spolku, tento jev v následujícím desetiletí vymizel.

5.1.5 Víra

Sepekov bývá označován jako mariánské poutní místo, kostel Jména Panny Marie (viz Příloha 2, Obr. 2) přiváděl do Sepekova mnoho věřících lidí. Příběhy o zázračných uzdraveních i architektonická stránka kostela jsou důvody návštěv poutníků i turistů. Výpovědi informátorů ohledně víry v Sepekově jsou různé. Někteří chodí do kostela pravidelně, ostatní pouze o poutích a povětšinou ne za účelem vyznání víry.

Pro věřící je důležité místo setkávání, nejen pro možnost praktikování víry a scházení se s ostatními věřícími, ale i pro samotné vnímání jeho existence v době mimo mši. Při činnostech nenáboženského charakteru pak dochází k uvědomování si jeho přítomnosti, která se připomíná svým vzhledem a dalšími znaky, jako je například zvuk kostelního zvonu (Halbwachs, 2009: 218–219).

Vzpomínky ohledně víry a návštěv kostela v osmdesátých letech se rozcházejí. Ačkoliv někteří informátoři uváděli, že se do kostela nesmělo chodit, jiní zase poukazovali na to, že v osmdesátých letech ho navštěvovalo více lidí. Tento rozpor ve výpovědích lze vysvětlit tím, že i přes nenakloněnost minulého režimu k náboženství se mše konaly a věřící obyvatelé nebyli odrazeni od účasti. Zatímco například paní Jiřina zmiňovala všeobecný postoj k chození do kostela, pan Josef mluvil o konkrétní situaci v Sepekově.

„Tenkrát se nesmělo ani do kostela chodit.“ (Paní Jiřina, 88 let)

„Ale taky tam chodívalo víc lidí, do kostela.“ (Pan Josef, 79 let)

Církevní představitelé v osmdesátých letech byli staršího věku, v letech devadesátých zde začali působit mladší kněží. Tato skutečnost je obecně hodnocena kladně. Ohledně samotné církevní mše není vnímána žádná výrazná změna.

„Tak v té době ty kněží co tady byli, tak byli takoví starší, tak člověk k nim neměl nějak jakoby vzhled, potom v těch devadesátých letech vlastně po té revoluci sem přišli ze Strahova poměrně jako mladí kluci... Ale z hlediska celkově kostela, jako ty mše, to je všechno takový stejná jako, to asi není zas takovej rozdíl.“ (Pan Pavel, 47 let)

Po převratu vzrostl zájem o návštěvy mší z řad obyvatel, kteří v předchozím desetiletí do kostela nedocházeli. Obecně se na počátku devadesátých let církevní obřady těšily jisté popularitě, která pravděpodobně vyplývá z již zmíněného přístupu minulého režimu. Někteří informátoři ovšem vyjádřili nepochopení těch, kteří bez předchozího zájmu začali kostel navštěvovat.

„No, pak zase takový báby, který byly já nevím co, tak pak začaly lítat do kostela, to jako jsem si říkala, bůž, když tahle chodí do kostela, no.“ (Paní Marie, 79 let)

Většina informátorů ovšem kostel vnímá především jako architektonickou památku, která má bohatou historii, a návštěva tohoto místa je spjata spíše s tradicí než se samotnou vírou. *„Kostel není pouze místem, kde se scházejí věřící, hradbou, za níž nepronikne vliv světského prostředí.“* (Halbwachs, 2009: 220)

„O pouti se kouknout, jak vypadá, jak je nazdobenej, na Vánoce se kouknout na jesličky, to je všechno.“ (Paní Lenka, 50 let)

Obecně má samotná mše stále stejnou podobu, pouze se vystřídali církevní představitelé. V obou desetiletích podle informátorů navštěvovalo kostel mnoho lidí, zájem o mše se však zvedl na začátku devadesátých let. Nejvíce návštěvníků mší a obecně budovy kostela však bylo a je v období poutí.

5.1.6 Svátky, akce a výjimečné dny

Dny, které jsou výjimečné, jsou rovněž součástí každodennosti. Informátoři zmiňovali dvě kategorie výjimečných dnů. První z nich jsou ty, které se každoročně opakují, zejména poutě. Druhou kategorií tvoří události, které byly jedinečné.

Mariánské poutě jsou každoroční akce, která se koná dva týdny, které se odvíjí podle nedělí před a po 12. září. Jak jsem již zmiňovala, jejich charakter je církevní, zábavní a společenský. Pro mnoho obyvatel byla právě pouť příležitostí pro návštěvu kostela. O účast na mších o poutích byl vždy velký zájem, podle výpovědí některých informátorů začala návštěvnost kostela v toto období upadat až ke konci devadesátých let.

„My jsme chodili vždycky do kostela na pouť, po pouti, v té době bylo v tom kostele podstatně víc, než teď, já nevím, pětkrát víc, když řeknu. Fakt jako obrovskej rozdíl, i když to bylo třeba v té době, kdy byli ti komunisti v těch osmdesátých letech, nebo pak i ten začátek devadesátých, tam těch lidí opravdu chodilo hodně v porovnání s teď.“ (Pan Pavel, 47 let)

„O pouti jsme pravidelně, ne pravidelně, ale chodívali jsme na takovou tu jednu mši do kostela. Někdy se sloužila i venku.“ (Pan Josef, 79 let)

Ve stejnou dobu byl však úbytek zájmu patrný i mimo kostel. Z výpovědí vyplývá, že dříve na poutě do Sepekova jezdilo více lidí z okolních, i vzdálenějších obcí. I tak je však návštěvnost hodnocena stále jako vysoká.

„Já si pamatuju jako malej kluk, že se prostě tím náměstím nedalo projít, že tam byly, to nebyly stovky, to byly tisíce lidí... Auta stály do půlky kopce k Líšnici a k Zálší a od Milevska a celej Sepekov se sotva projížděl, na všech možnéjch polích a loukách se dělaly prostě parkoviště.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

Informátoři vzpomínali na pouťové zábavy, které bývaly o víkendu v tanečním sále „Na Panské“. Dle výpovědí se po ukončení fungování sálu se v Sepekově pouťové zábavy již nekonaly. I to může být důvodem pozdějšího menšího zájmu.

„Když byly poutě dřív, tak to bylo vlastně v tom září, kolem každé poutě byla zábava, myslím, že v pátek, v sobotu a ještě v neděli. Ale prostě pořád tam něco bylo. Pak když ta Panská přestala fungovat, tak lidi zkrátka už neměli kam jít na tu zábavu. Vždycky ty poutě dřív byly mnohem jako větší událost, než když nebyla ta Panská, když se tam ty zábavy nemohly konat.“ (Paní Anna, 63 let)

Mimo mše a pouťové zábavy informátoři rovněž uváděli další aspekty poutí, jako například stánkový prodej různého zboží, zábavný lunapark a již zmiňované chovatelské výstavy. Každoročně při této příležitosti také probíhaly návštěvy příbuzných a přátel, což bylo spjato s přípravou slavnostního oběda a pohoštění.

„Žena měla starosti s kuchyní a většinou se sešli nějaký ty hosté.“ (Pan Josef, 79 let)

„Během poutí k nám chodilo návštěv, tak některý ty známí zašli pohovořit a to víš, pohoštění dostali.“ (Paní Jiřina, 88 let)

Názory na poutě se ve výpovědích informátorů liší. Většina informátorů je vnímá jako tradiční a oblíbenou událost, ovšem zejména starší informátoři vyjádřili negativní názor, či nezájem o pouťové období.

„No a poutě, absolutně největší svátek. Přijely sem atrakce, a čím víc to křičelo, svítilo a blikalo... Pak vždycky přijela maringotka a ta byla plná hracích

automatů, auta, závodilo se, to bylo super. Pouť, to bylo ze všeho nejvíc.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

„Tady vždycky v Sepekově byly nejvíc ty poutě. Ty jsou tady pořád jako, to je stejné, jak to bylo předtím, tak je to teď pořád.“ (Paní Anna, 63 let)

„Kdybych se já měl vyjádřit k poutím, tak bych byl moc rád, kdyby tady nebyly. Protože tyhle ty poutě, to do Sepekova zaneslo akorát spousty hluku, všude celejch těch čtrnáct dní tady jako bylo.“ (Pan Josef, 79 let)

„To jsem došel na hřbitov nasvítit a těch poutí jsem si nevšímal.“ (Pan Jan, 74 let)

Charakter poutí se v rámci osmdesátých a devadesátých let příliš nezměnil, stále se jedná o místní významnou událost. Informátoři vnímali jako změnu zrušení pouťových zábav vlivem uzavření tanečního sálu. Byl taktéž zmiňován úbytek účastníků pouťových mší a návštěvníků poutí celkově ke konci devadesátých let. Obecně je však na poutě vzpomínáno jako na událost, která se v průběhu času příliš nezměnila.

Jako další každoročně se opakující akce byly zmiňovány prvomájové průvody, na které se pohled informátorů rozcházel. Někteří je vnímali jako radostnou událost, kterou si užili a každoročně se na ni těšili, jiní si je spojují s ideologií a vnímají je negativně. Nicméně se shodují na tom, že by je nechtěli obnovit, minimálně ne v původní podobě. Jedna informátorka si uchovala negativní vzpomínku na prvomájový průvod v roce 1986, kdy se ho účastnila při nevědomosti vystavení radioaktivitě způsobené výbuchem reaktoru v jaderné elektrárně Černobyl. Fenomén oslavných průvodů tak naposledy proběhl v roce převratu, poté se zcela vytratil.

„A potom jsme byli strašně rozčarování z toho, když třeba, to taky víš, že byla ta havárie Černobylu, a my jsme se to v podstatě vůbec jako oficiálně nedozvěděli. Bylo to v roce 86, přesně to bylo šestadvacátýho dubna, a my jsme na prvního máje šli manifestovat. Já jsem tam byla v průvodu s dětma, bylo krásně, tak jsme se všichni pěkně vysvlíkli, žejo, děti si hrály venku, a pak až teprv jsme se dozvěděli, že tady byl nějaký kousek toho radioaktivního mraku. A tak z toho jsme byli tak jako v takové deziluzi, že prostě nemáme

vůbec šanci v tomhle světě jako žít, když s námi takhle zachází, žejo.“ (Paní Anna, 63 let)

„První máj, to byla taková událost, na kterou se ty děti těšily. Jsme šli do Milevska, šli jsme tam pěšky s dětma, neříkám, že by to, že by se to mělo snad obnovit, to v žádném případě, aspoň ne tím způsobem.“ (Pan Josef, 79 let)

Dále se v Sepekově každoročně konaly akce organizované spolky, kterým jsem se již věnovala. Uváděno bylo též pálení čarodějnic a vánoční trhy, ovšem nikdo jim nevěnoval větší pozornost, docházelo pouze k letmému zmínění existence těchto akcí. Paní Martina pak vyprávěla o maškarním průvodu v současnosti, který je organizován Sepekovským spolkem nadšenců.

Mimo opakující se výjimečné dny se událo několik událostí, které byly jedinečné. Nejčastěji zmiňovány byly dvě, které proběhly v devadesátých letech. V roce 1992 navštívil obec bývalý kardinál Miloslav Vlk, který se narodil v Líšnici. Pan Pavel zmiňoval jeho účast na setkání rodáků obce, paní Jiřina mši v kostele a následnou debatu. Další událost je spojena s pokládáním pamětní desky sochaře Břetislava Bendy v devadesátých letech, který taktéž pocházel z Líšnice. Obě tyto události jsou spojeny s místními rodáky, kteří jsou obecně pro obyvatele důležití.

„Tady byl ten Vlk... To bylo brzy po tom převratě, jak byl. Tak to tady měl ten Vlk, počkej, čím to byl už. Tak tady měl mši a oddával tady... A pak měl tam před hřbitovem na tom place, tak tam s námi se všemi hovořil.“ (Paní Jiřina, 88 let)

„Pamětní deska, to bylo v Líšnici, protože z Líšnice pocházel ten sochař Benda.“ (Pan Josef, 79 let)

5.1.7 Nakupování

V každodenním životě je možnost nakupování a dostupnost zboží v obchodech důležitá, umožňuje obstarání produktů a předmětů, které jsou potřebné.

V osmdesátých letech byl obecně spatřován problém s dostupností a množstvím zboží na trhu. Zmiňováno bylo shánění určitých druhů potravin, které nebyly k dostání. K získávání nedostatkového zboží bylo mimo jiné

využíváno sítí známostí. Obyvatelé žijící v blízkosti obchodů informovali o dostupnosti zboží; taktéž docházelo ke vzájemnému pořizování potřebných věcí či k výměnám.

„Protože tenkrát nebylo prakticky nic k sehnání, většinou, ono se nechodilo nakupovat, ono se chodilo shánět něco... Když byly malý děti, tak jsem jim mohla koupit lipánek, termix, nebo jogurt, a to ještě jedině, když mi to sehnala moje tchyně, která bydlela kousek od obchodu, a viděla, že to zrovna přivázej.“
(Paní Anna, 63 let)

I přes tuto skutečnost se však dle výpovědí informátorů v Sepekově nacházelo mnoho obchodů, které nabízely smíšené, ale i specializované zboží. Obchodní vybavenost v obci v tomto desetiletí je hodnocena pozitivně.

„Ta obslužnost tady byla docela dobrá.“ (Paní Anna, 63 let)

„V Sepekově byla vlastně ještě jednota na zastávce. Bylo tam ještě pár nějakých krámků, vím, že tam někde prodávali boty, jak je teď hospoda, tak tam bylo smíšený zboží a elektro a takový jo... Těch krámků takhle po těch vsích bylo víc.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Tady byl průmysl, tady byly látky, obuv, masna, tři hospody, co ještě, no prostě všechny tyhle ty krámy, teď tu máš akorát jednotu, vid’.“ (Paní Jiřina, 88 let)

Dostupnost obchodů si paní Anna vysvětluje jako snahu minulého režimu o pozvednutí a zajištění obcí venkovského charakteru.

„Myslím si, že pozitivem toho minulého režimu bylo, že se snažil ty vesnice zabezpečit a dostat je jako na úroveň, ne na úroveň města přímo, to ani nešlo, ale aby se lidi na vsi měli dobře a měli tam všechno, co potřebují.“ (Paní Anna, 63 let)

Na začátku devadesátých let bylo otevřeno mnoho obchodů v soukromém vlastnictví, ty se však v obci udržely jen krátce a v druhé polovině devadesátých let docházelo k jejich uzavírání. Informátoři uváděli několik důvodů, proč tomu tak podle nich bylo. V devadesátých letech se otvíraly supermarkety, které nabízely mnoho druhů zboží na jednom místě za přijatelné ceny. V nedalekém Milevsku tomu nebylo jinak, a protože tam mnoho obyvatel Sepekova dojíždělo

do zaměstnání a celkově je toto město v těsné blízkosti, bylo výhodnější uskutečnit nákupy právě v některém z nově otevřených supermarketů. Sepekovské soukromé obchody tak přicházely o zákazníky.

„Ale teď není nic, to je jasný, protože tady by se žádný obchodník na vsi moc neuživil, tak z takových ekonomických důvodů. Fakt je to, že každý jezdí do města za prací, tak si tam každý nakoupí. Teď jsou ty velký řetězce všude, každý si radši vybírá z většího množství zboží, než jenom z omezeného množství, jako je třeba tady, takže postupně jako, ty vsi na to doplatily.“ (Paní Anna, 63 let)

„Teď kon to vlastně schramstli, to nebylo úplně začátkem těch devadesátek, to spíš začalo pozdějc, že se začali stavět ty velký supermarkety a tak. Takže to pak vlastně bralo tyhle ty malé obchůdky.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Hodně potom začaly velký nájmy, začaly ty velký obchoďáky a lidi dojeli do Milevska a tam si udělali velký nákupy a tady to krachovalo, no.“ (Paní Jiřina, 88 let)

V paměti informátorů se objevují vzpomínky na osmdesátá léta, kdy se v Sepekově nacházelo mnoho prodejen s různým zaměřením. I přes nedostatek zboží je na obchodní vybavenost obce vzpomínáno pozitivně. Na začátku následujícího desetiletí se otevřelo několik soukromých obchodů, ovšem ty se udržely jen krátce, během devadesátých let postupně zanikaly. Ve výpovědích se objevovalo negativní srovnávání s aktuálním stavem, kdy se v obci nachází dva obchody s potravinami.

5.1.8 Vztahy v obci

Při životě v určité lokalitě dochází k interakci s ostatními obyvateli v rámci sousedství, společenského dění, či na úrovni školy a zaměstnání. Informátoři vztahy v obci hodnotí kladně, až na určité výjimky, které se však vztahují pouze na sousedské neshody.

Dříve se podle výpovědí blízké vztahy formovaly právě zejména v sousedství, v rámci nichž docházelo k různým vzájemným výpomocím a setkáváním během odpočinku. Podle Kanderta (2004) jsou sousedské vztahy

využívány při zajišťování obživy, ale i při rekreaci⁹, sousedská výpomoc je očekávána i bez vyzvání, následně si ji sousedé navzájem oplácí (Kandert, 2004: 73, 76). Obecně jsou vztahy v Sepekově v osmdesátých letech považovány za pevnější, než později.

„Fungovala taková ta susedská pomoc z mého pohledu dítěte, ne jenom pomoc, ale i takový ty vazby jako líp.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Tady se sedávalo pod lípou, susedi večer po úklidu se tam scházeli, sedali, hovořili, a jeden sused druhému vypomáhal.“ (Paní Jiřina, 88 let)

„Drželo se tady dost při sobě.“ (Pan Milan, 62 let)

Ačkoliv jsou blízké vztahy v obci všeobecně vnímány pozitivně, jeden z informátorů uvedl, že v příliš blízkých vztazích spatřuje určité nevýhody.

„Myslím si, že se ty lidi znali až moc, že si někdy koukali až moc do talíře.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

Vzpomínky na vztahy v devadesátých letech se mírně odlišují na základě toho, o jaké formě vztahů informátoři vyprávěli. Zmiňována byla soudružnost obyvatel a odhodlaný přístup ke společnému postavení se čelem ke změnám, ale i zhoršení vztahů vlivem výčitek mezi obyvateli ohledně minulosti. Postupně se pevnost vztahů začala vytrácet.

„Taky tady myslím se objevily i třeba takové dávno zapomenuté spory mezi lidmi, jestli mi rozumíš. Ta doba byla tak zjitřená, že si teď najednou lidi začli vyčítat. A ty jsi dělal tohle, ty jsi dělal tohle. Jako každá revoluce je takový vypjatý okamžik, tak i tady se třeba dělo něco takového určitě. Ale samozřejmě ta naladěnost pro ty změny byla myslím všude, stejně tak i v Sepekově.“ (Paní Anna, 63 let)

---

⁹ Podle výsledků Kandertova (2004) výzkumu docházelo ve zkoumané lokalitě na středním Slovensku k trávení společného volného času a návštěvám za účelem odpočinku a rekreace zejména v zimních měsících, což bylo ovlivněno tím, že nebylo tolik práce například na polích. Společně si v tomto období např. vyprávěli různé příběhy, či sledovali televizi (Kandert, 2004: 78). Oproti tomu informátoři podílející se na tomto výzkumu zmiňovali společné rekreace zejména v letních měsících, kdy jezdili na výlety, chalupy, koupaliště, či podnikali večerní posezení s grilováním a opékáním buřtů. Dodávali však, že tyto události nebyly pravidelné a konaly se spíše výjimečně.

„Ale myslím, že ty vztahy nejsou, vid'. V tom roce 89 šli lidi dohromady, ale pak každý měl sebe.“ (Paní Jiřina, 88 let)

V devadesátých letech pak někteří informátoři zmiňovali změnu v oblasti sousedských vztahů, přičemž podle nich jim již nebyla přikládána taková důležitost, jako dříve. Blízké vztahy v obci se od devadesátých let začaly zakládat na jiných faktorech, než na lokalitě bydliště.

„Pak už to nebylo o susedech, ale o známejch. To susedství si myslím, že se z tohohle vytratilo, že lidi mají spíš nějaký známý z hlediska svý profese, z práce, nebo třeba kamarády ze škol.“ (Paní Lenka, 50 let)

Vztahy v obci byly v osmdesátých letech založeny spíše na susedství, v letech devadesátých se blízké vztahy vytvářely bez potřeby sdílení společné lokality bydliště. Události na přelomu desetiletí je ovlivnily pozitivně, i negativně – ačkoliv měly do jisté míry stmelovací účinek, zároveň docházelo ke konfliktům. Obecně jsou vztahy v obci v osmdesátých letech vnímány lépe, než v pozdější době.

„Já bych řekl, že ty osmdesátý léta byly pro Sepekov lepší, než potom léta devadesátý, kdy se zasela taková zbytečná řevnivost mezi lidma. Začalo se pohlížet na tu stranickost a takový nějaký, já bych neřekl, že to vedlo k dobrýmu.“ (Pan Josef, 79 let)

5.2 Sepekov v kolektivní paměti

Každodenní život se odehrává v čase a prostoru. Kapitoly výše jsou věnovány proměně každodenního života v určeném období ve vzpomínkách informátorů. Tato část se zaměřuje na jejich vnímání Sepekova, tedy místa, na jehož pozadí se každodennost odehrávala. *„Místo si uchovává otisk skupiny, a naopak“ (Halbwachs, 2009: 188).*

Informátoři celkově Sepekov vnímají jako místo, které mají rádi a je jejich domovem. Starší informátoři, žijící v lokalitě od narození, většinou Sepekov charakterizují jako místo, kde se narodili, celý život zde žili, znají ostatní obyvatele a nedokážou si představit žít jinde. Obecně vyjadřují sympatie k obci. Mladší informátoři narození v Sepekově vyjadřují silné citové pouto k místu, přistěhovalí pak uvedli, že místo mají rádi.

„Prostě jsem se tu narodila, a jsem tady zvyklá a asi už bych si těžko zvykala jinde, ani bych nechtěla. Mám to tady ráda.“ (Paní Jiřina, 88 let)

„Sepekov mám ráda, přece jenom je to rodný místo, každého tady znám.“ (Paní Marie, 79 let)

Mám určitou hrdost na to, že vůbec jsem zde vyrůstal. Znamená to pro mě budoucí zázemí a možná i celkově taková jistota do budoucnosti a celkově taková vidina toho, že se po studiích zřejmě i vrátím. Já vlastně Sepekov vidím jakožto moje budoucí místo k životu. (Pan Alfréd, 17 let)

„Jsem rád, že tu žiju, ale je mi to spíš jako jedno.“ (Pan Alois, 53 let)

Dva informátoři ovšem zmínili, že pro ně není důležitá lokalita, ale spíše lidé, kteří v ní žijí.

„Dovedu si představit, že bych mohl žít úplně někde jinde, ale musíš mít kolem sebe ty lidi, s kterejma tam chceš bejt, to je důležitý.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

Za dominantní znak je považován kostel, který při příjezdu do obce v informátorech vyvolává pocit domova. Je možné ho vidět ze širokého okolí a z většiny příjezdových cest do Sepekova (viz Příloha 3 – Obr. 17). Obecně je mu přikládána velká důležitost, byť ve většině případů to není z náboženských důvodů.

„Je to taková ta typická dominanta kostela, vždycky když přijíždím odkudkoliv k Sepekovu, tak jsem ráda, že žiju v Sepekově.“ (Paní Anna, 63 let)

„Ale já to беру jako takovou dominantu Sepekova, ať do Sepekova jedete odkudkoliv, odkudkoliv, tak většinou první, co člověk uvidí, je ten sepekovskej kostelík... Ale vždycky, vždycky vás uvítá.“ (Pan Josef, 79 let)

Kostel a poutě jsou vnímány jako charakteristické znaky Sepekova. Ve výpovědích bylo zmiňováno, že nejsou vnímány za důležité pouze místními obyvateli, ale i lidmi žijícími mimo Sepekov.

„Když jsem třeba i někde řek, že jsem ze Sepekova, tak, jo, Sepekov, krásnej kostel a máte známý poutě, veliký vyhlášený poutě.“ (Pan Zdeněk, 43 let)

„Když jsem tu ještě nebydlela, tak jsem věděla, že tu jsou mariánský poutě, každý rok jsme na ně jezdili.“ (Paní Anastásie, 46 let)

Jako oblíbená místa většina informátorů uváděla přírodní oblasti v okolí Sepekova, zejména rybníky Chobot, Továryš a Pytlák a obecně blízké lesy a louky. Vyzdvihován byl také vrch Chlum, na kterém se nachází mohylová pohřebiště.

Rozdělení prostoru není postaveno jen na základě fyzikálních a geografických faktů, ale je to vlastně sociální produkt. Hranice nejsou otázkou prostorové skutečnosti, ovšem jsou vytvořeny společností, lidským pohybem a jednáním (Tonkiss, 2006: 31). Hranice Sepekova jsou informátory vnímány téměř identicky, až na několik drobnějších odchylek. Většina informátorů poukazovala na katastr obce v souvislosti s tím, že ačkoliv oni sami některé lokality vnímají jako součást Sepekova, oficiálně tato místa patří k jiné obci.

„Vím, že Sepekov končí katastrem k silnici, i když jsem si vždycky myslel, že ty baráky, co jsou za silnicí, jako třeba ta hospoda u Pecky, že je jakoby pod Sepekovem, tak to už je katastr Božetic.“ (Pan Pavel, 47 let)

Všichni informátoři považují za součást Sepekova zástavbu obce a přilehlé osady Líšnice a Zálší. Z okolní přírody poté zmiňovali rybníky Farka¹⁰ (viz Příloha 3 – Obr. 11) a Chobot, vrch Chlum a okolní lesy. Směrem do Milevska Sepekov končí před továrnou ZVVZ, která je již vnímána jako milevská, na Podboří je pak konec definován značkou této obce. Čtyři informátoři do Sepekova zahrnuli samoty v okolí, jedna pak jako součást vnímá židovský hřbitov u Milevska. Rozdílné je vnímání rybníku Pytlák. Někteří ho považují za součást obce, jiní ho již zařadili k Milevsku.

Pojmenování sama sebe jakožto obyvatele obce je součástí identity. Všichni informátoři ze Sepekova se nazývají „Sepekáři“, někteří dodali, že při formálním setkání by se spíše označili za „občana Sepekova“. Informátoři z Líšnice si na žádné speciální pojmenování nevzpomněli a vnímají se jako „obyvatele Líšnice“. Pro obyvatele Zálší použil jeden z informátorů označení „Zálešáci“.

---

¹⁰ Rybník Farka se oficiálně jmenuje Továryš, informátoři používají název odvozený pravděpodobně od nedalekého rekreačního střediska „U Farků“.

V jednom případě byla taktéž zmíněna hrdost na možnost pojmenování sebe sama jakožto Jihočecha.

„Sepekář bych řekla. A když bych to měla někde říkat oficiálně, tak občan Sepekova. Ale normálně budu říkat, že jsem Sepekář.“ (Paní Lenka, 50 let)

„No, asi klasicky Sepekář. Já bych se asi nazval Sepekářem, protože je to takový klasický název, který já vlastně přejal už od svých prarodičů, dá se říct, že vlastně neznám jiný název pro obyvatele, asi jenom Sepekář.“ (Pan Alfréd, 17 let)

„Neřeknu si, jako třeba Sepekář řekne, že je Sepekář, třeba. Takže asi, že bych byl Líšničák, to jsem o sobě asi nikdy neřek. Řeknu, že jsem obyvatel Líšnice.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Já jsem byl zvyklej tam u nás v Zálší říkat Zálešáci, a těm Sepekovskejm říkat Sepekáři.“ (Pan Josef, 79 let)

Součásti obce jsou uváděny v pořadí „Sepekov, Líšnice, Zálší“. Z výpovědí lze usoudit, že toto řazení může souviset s vnímáním důležitosti části v rámci celku. Sepekov je „ta hlavní část“, kde žije nejvíce obyvatel a nachází se zde důležitá místa, jako je například úřad městyse, škola, pošta, a další. Líšnice je menší vesnice, kde žije přibližně sto obyvatel, funguje zde obchod, hospoda a několik spolků, nicméně stále zůstává existenčně závislá na Sepekově. Zálší bývá uváděno jako poslední pravděpodobně proto, že tam podle slov informátorů „není nic“. V dnešní době je její charakter spíše rekreační a podle jednoho informátora tam trvalý pobyt nemá již nikdo.

„Vím, že člověk to bere jako Sepekov, Líšnice, Zálší, že jsme jako takový přívažky k tomu, ale to Zálší jsem bral vždycky jako ještě takový větší přívažek, než je Líšnice.“ (Pan Pavel, 47 let)

„Součástí jsou i Líšnice a Zálší, ale zůstávají pořád ve stínu toho Sepekova, ke kterému přišli v roce šedesát až.“ (Pan Josef, 79 let)

Nikdo z informátorů nevedl, že by byl v obci nespokojen, ovšem někteří vyjádřili nesouhlas s určitými záležitostmi. Čtyři informátoři zmínili, že je mrzí zbourání budovy hostince a tanečního sálu „Na Panské“. Uvažovali nad tím, zda to bylo nutné a jestli nebylo možné budovu opravit. Změnilo to vzhled

centra obce, ačkoliv jsou spokojeni s nově vystavěným kulturním domem, lepším řešením by podle jejich názoru byla oprava této budovy, která byla pro podobu náměstí ikonická. Ohledně podoby náměstí vyjádřila nespokojenost i paní Lenka, podle které do celkového vzhledu centra nezapadá administrativní budova ZOD. Naopak pozitivně je hodnocena již zmíněná výstavba nového kulturního centra a oprava úřadu městyse a budovy čekárny na vlakovém nádraží. Paní Martina ovšem ohledně vlakového nádraží vyjádřila menší nespokojenost s automatizací manuálně stahovacích závor přes přejezd.

„Tady byla škoda, že se neopravila ta Panská, mně tam dodneška schází. Musím říct, že ta na to náměstí patřila podle mě, jako výbor, když ho takhle pěkně opravili, tak kdyby udělali tak tu Panskou, tak by to tu byly dvě hezký budovy vedle sebe. Nevím, jestli to bylo v takovém stavu, že už to nešlo opravit.“ (Pan Milan, 62 let)

„Já třeba, co mi vadí, já jsem se dodneška nesmířila s touhleto budovou JZD. To mi přijde jako ukrutnost ukrutná. Kdyby bejvali dělali na výměnu oken, střechy, tak trošičku, kdyby to mělo vizáž na vesnickou náves, to náměstí, to je tak z té doby, to megalomanství.“ (Paní Lenka, 50 let)

„Třeba to nádraží mě štve jako. Dobrý, že to přestavěli, tak ať je to moderní. Ale štvou mě ty závory. K těm jsem měla prakticky nějakou citovou vazbu jo. Že všichni si dělali srandu, že dřevěný závory na kliku, ty máme jenom u nás v Sepekově a v Praze v muzeu. Potom, když jsme se školou vyrazili do muzea, tak oni je tam fakt měli.“ (Paní Martina, 25 let)

Ve všech výpovědích zazněla nespokojenost s omezenými možnostmi v oblasti obchodu a služeb, pět informátorů pak poukázalo na stav chodníků v obci, přičemž existující chodníky jsou na špatné úrovni a v některých ulicích zcela scházejí. Blízkost města Milevska je částečně vnímána jako výhodná, ovšem někteří informátoři uvažovali nad tím, že právě jeho dostupnost může být důvodem pro nedostatečnou obchodní a kulturní vybavenost obce. Další problém je spatřován v úbytku mladých obyvatel zejména ve školním věku, negativně je vnímána i nízká nabídka pracovních příležitosti pro mladé lidi.

„Ty vesnice se i vylidňují jo, že lidí je míň. Každá škola má problémy s počtem dětí.“ (Paní Anna, 63 let)

„Pro mě tu není práce, takže asi tak nějak...“ (Paní Martina, 25 let)

Aktuální vztahy v obci jsou podle výpovědí bez konfliktů, s výjimkou sousedských sporů. Jak již bylo nastíněno výše, v současnosti již nejsou vztahy založeny na sousedství, ale na jiných faktorech. Pro nově přistěhovalé je těžké začlenit se mezi místní obyvatele. Na tento fakt poukazovali přistěhovalí informátoři, ale i rodáci. Z výpovědí lze ovšem usoudit, že alespoň k částečnému začlenění je potřeba v obci pobývat delší dobu a též se zapojit do komunitních aktivit, jako je například členství ve spolcích. Za nejvýhodnější je považován život v obci od narození. Kandert (2004) na základě výzkumu vesnice na středním Slovensku uvádí, že takový člověk má *„podle místních představ k dispozici úplnou sociální síť“* (Kandert, 2004: 73).

„Já si myslím, že tady se člověk musí narodit. Protože, jelikož je to malá ves, tak je to taková uzavřenější komunita, co se ti jako ve městě nesejde, jo. Město máš prostě, hafo lidí, tak tam jsou určitý komunity... Ale tady jak je to prakticky, sice je to městys, ale co si budem, furt je to pomalu větší vesnice, tak furt ty lidi jsou tady jako uzavřený, s tím že přijít sem někdo nověj, tak myslím, že bude trvat, než se jako začlení mezi ty ostatní rodáky.“ (Paní Martina, 25 let)

„Bylo to hodně těžký se mezi ty lidi dostat. Většina lidí tady jsou vlastně starousedlíci, až pak dýl si tu začali stavět mladý lidi. Až pak, když jsem začala chodit do toho Svazu žen, tak jsem se trochu začlenila.“ (Paní Anastásie, 46 let)

„Ty jako místní tě pořád tak trochu berou jako toho cizího, i když tu už, no prostě už tu bydlím dlouho.“ (Alois, 53 let)

6. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat proměny každodennosti v osmdesátých a devadesátých letech ve vybraných aspektech každodennosti, konkrétně v oblasti školní výuky, zaměstnání, volného času, spolkové činnosti, výjimečných dnů, víry a mezilidských vztahů v obci, které se odrážejí v individuální a zejména v kolektivní paměti místních obyvatel. Na základě dat získaných prostřednictvím narativních a polostrukturovaných rozhovorů bylo zjištěno, že k mírným změnám docházelo v průběhu času v každé ze zmíněných oblastí.

Některé změny jsou přisuzovány změně politického a ekonomického režimu na přelomu dvaceti let. Změna ekonomického systému se dotkla zejména oblasti zaměstnání a nakupování, přičemž proměna v obou zmíněných aspektech je odůvodňována privatizací a změnou strategie. Proměnu politického režimu pocítili informátoři v oblasti školní výuky, kde zmiňovali očistění výuky od tehdejší státní ideologie, dále ovlivnila i víru, kdy v devadesátých letech získaly mše větší popularitu a volný čas z hlediska možnosti cestování. Naopak v ostatních oblastech volného času a ve spolkové činnosti nejsou spatřovány přílišné změny. Změna v prostoru týkající se zbourání Panské proměnila charakter poutí, podle slov informátorů se přestaly konat pouťové zábavy. Některé každoročně se opakující akce, například prvomájové průvody, se v devadesátých letech zcela vytratily. Vztahy v obci se v osmdesátých letech odvíjely zejména ze sousedství, později začaly být založeny na jiných faktorech, například na vztazích vzniklých ve škole, či na pracovišti.

Sepekov je informátory vnímán jako místo, které mají rádi. Za dominantní znak je považován kostel Jména Panny Marie, který v obyvatelích vyvolává pocit domova. Oblíbenými místy jsou zejména přírodní lokality v okolí Sepekova, zejména rybníky Chobot, Farka a Pytlák a vrch Chlum. Hranice obce informátoři vnímali velice podobně, významnější neshoda panovala v otázce rybníku Pytlák. Pouze někteří pak do obce zahrnuli místní samoty. Též docházelo k porovnávání s oficiálními hranicemi obce, přičemž bylo konstatováno, že se ne ve všech případech katastr shoduje s vnímáním součástí obce. Pozitivně je hodnocena výstavba nového kulturního centra

a opravy budov v obci, naopak negativně je pohlíženo na zbourání budovy Panská, nedostatečnou kulturní a obchodní vybavenost a špatný stav chodníků v obci.

Každodennost je proměnlivá a flexibilní, přizpůsobuje se aktuálnímu dění, ovlivňují ji „velké dějiny“ a zároveň i dílčí změny, které se mohou týkat například prostoru. Konkrétní aspekty každodennosti se proměňují různě, v závislosti na charakteru dané oblasti a její provázanosti s hybatelem změn. Sepekovský každodenní život není výjimkou a některé oblasti prošly výraznějšími změnami (např. zaměstnání, školní výuky a obchodu), jiné jen nepatrnými (např. volný čas) či téměř žádnými (např. spolkové činnosti).

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Literatura a další zdroje

Assman, J. 2001. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor.

Bernard, H. R. 2006. *Research methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches*. Oxford: AltaMira Press.

Disman, M. 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum.

Halbwachs, M. 2009. *Kolektivní paměť*. Praha: SLON.

Havelka, M. Müller, K. 1996. *Procesy transformace a teorie modernizace*. *Sociologický časopis*, 32, č. 2. 143–157.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Holý, L. 2001. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Hruška, V. 2014. *Proměny přístupů ke konceptualizaci venkovského prostoru v rurálních studiích*. *Sociologický časopis*, 50, č. 4. 581–601.

Jenkins, R. 2008. *Social Identity*. London and New York: Routledge.

Kandert, J. 2004. *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v 60. až 80. letech 20. století*. Praha: Karolinum.

Kytka, J. 2003. *Milevsko a jeho kraj: Turistika, památky, historie*. Reprint původního vydání z roku 1940. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku.

Kuča, K. 2004. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.

Kosík, K. 1966. *Dialektika konkrétního: (studie o problematice člověka a světa)*. Praha: Academia.

Lenderová, M. Jiránek, T. Macková, M. 2009. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Praha: Karolinum.

Mlynář, J. 2014. *Paměť a narativita*. In *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám*, ed. Juří Šubrt a Nicolas Maslowski. Praha: Karolinum.

Mücke, P. Vaněk, M. 2015. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha: Karolinum.

- Moree, D. 2013. *Učitelé na vlnách transformace: kultura školy před rokem 1989 a po něm*. Praha: Karolinum.
- Nora, P. 1998. *Mezi pamětí a historií*. Politika paměti (Antologie francouzských společenských věd). Cahiers du CEFRES, č. 13. 7–31.
- Olick, J. K. 1999. *Collective memory: The two cultures*. Sociological theory, 17, č. 3. 333-348.
- Pažout, J. 2015. *Každodenní život v Československu, 1945/48–1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů.
- Perlín, R. 1999. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. Česká etnoekologie, Etnoekologické semináře v Liběchově. Praha. 87-104.
- Profantová, Z. 2012. *Žili sme v socializme I. Kapitoly z etnologie každodennosti*. Bratislava: Ústav etnológie Slovenskej akademie vied.
- Silverman, D. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výzkum. Praktická příručka*. Bratislava. Ikar. 2005.
- Svoboda, M. 2007. *Biografická metoda v antropologii*. Antropowebzin 2-3. 1-11. [online]. [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii>
- Šubrt, J. Pfeiferová, Š. 2017. *Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání*. Historická sociologie, 2, č. 1. 9–29.
- Švačičková-Slabáková, R. 2007. *O paměti, historii, vědomí a nevědomí. Současná bádání v paměťových studiích*. Dějiny-Teorie-Kritika, č. 2. 232–255.
- Tonkiss, F. 2006. *Space, the City and Social Theory: Social Relations and Urban Forms*. Cambridge: Polity Press.
- Volbrachtová, L. 1994. *Kulturní paměť, historické vědomí a kolektivní paměť v procesu interpretace vzpomínek*. Český lid. 284–294.

7.2 Elektronické zdroje

- ČSÚ [Český statistický úřad]. Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2019). [online]. [cit. 5. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
- ČSÚ [Český statistický úřad]. Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2020. [online]. [cit. 12. 3. 2021]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/121739326/1300722003.pdf/f9160497-cec0-4750-a293-77ef7bce1092?version=1.1>

Oficiální stránky městyse Sepekov. [online]. [cit. 26. 2. 2021] Dostupné z:
<https://www.sepekov.eu/organizace/spolky/>

7.3 Film

Režie Špáta, J. 1968. Nezoráné meze. [film]. Československo. 28 min.

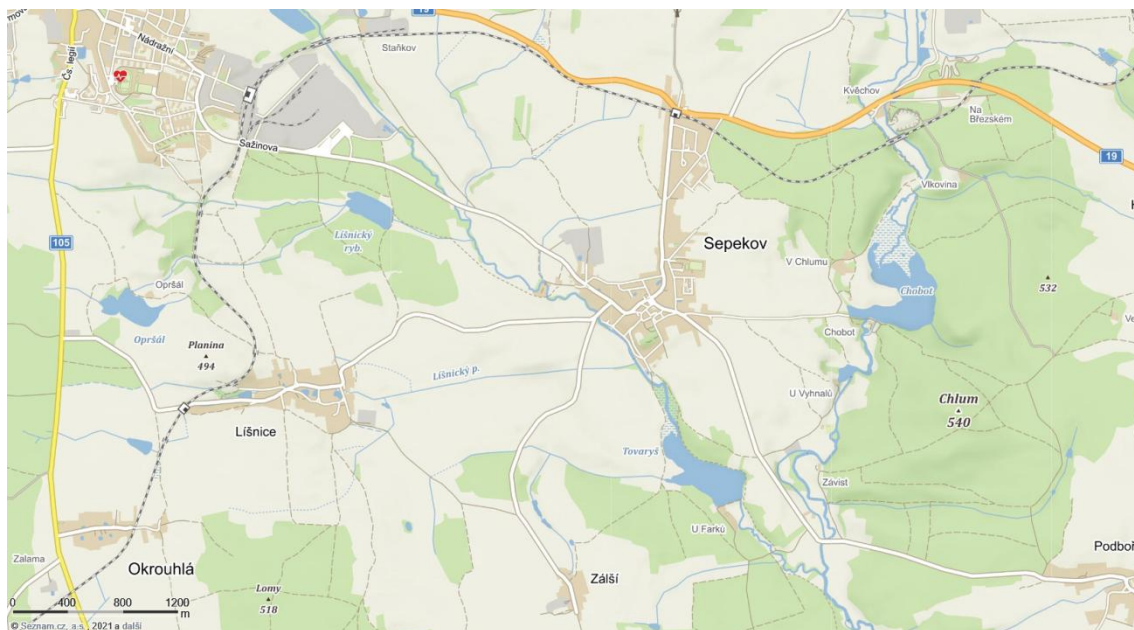
8. RESUMÉ

This bachelor thesis examines the transformation of everyday life in the South Bohemian village of Sepekov in the eighties and nineties of the twentieth century. The everyday life is changeable and flexible. It adapts to current events and it is influenced by great history as well as partial changes. The selected period is characterized by a change of the political and economic regime in 1989 which led to a lot of changes in society. The work aims to characterize the changes in selected aspects of everyday life, specifically in the field of education, employment, leisure time and social activities, special days, religion and interpersonal relationships in the village. Those aspects are reflected in the individual but especially in the collective memory of inhabitants. The next part of the work deals with perception of the village by its inhabitants. The theoretical part of the work outlines the concepts of the thesis, i.e., collective memory, narrativity and everyday life. It also characterizes the history and the present of Sepekov.

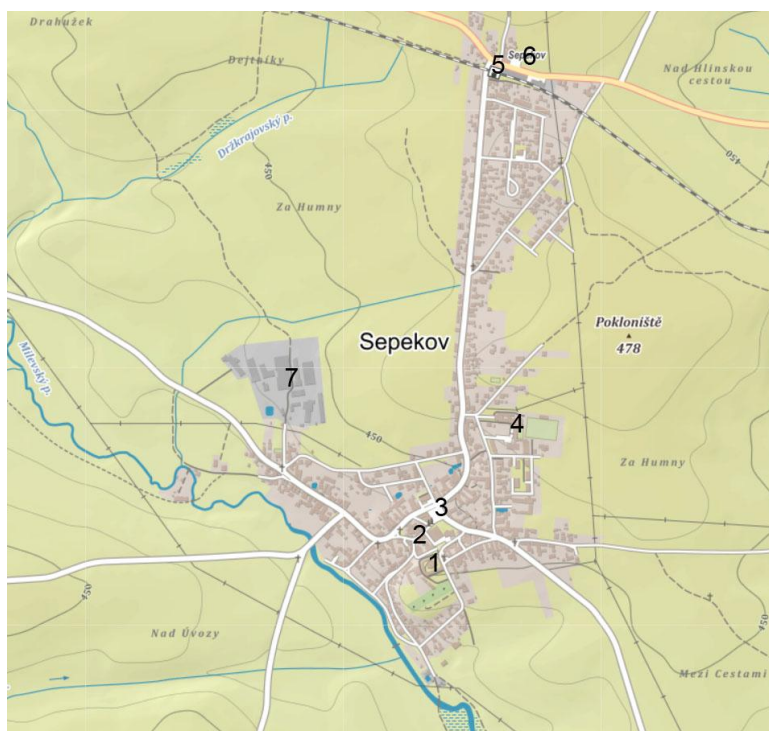
The data was collected through narrative and semi-structured interviews with fourteen inhabitants of the village and by means of participatory observation. Based on the data, the changes in selected aspects of everyday life were described, some of them were more significant, some of them minor or almost none.

9. PŘÍLOHY

9.1 Příloha 1 - Mapy

Mapa 1 Sepekov, Lišnice, Zálší a okolí. Vlevo část města Milevska, v ulici Sažínova továrna ZVZ (mapy.cz).

Mapa 2 Sepekov. 1. Kostel Jména Panny Marie 2. Hotel Smrž 3. Náměstí 4. ZŠ a MŠ Sepekov 5. Vlakové nádraží 6. Hotel Pecka 7. ZOD Sepekov (mapy.cz, upraveno).

9.2 Příloha 2 - Obrazová příloha: Sepekov v minulosti

Obr. 1 Úřad městyse (ze soukromého archivu JH).

Obr. 2 Pohled na kostel (ze soukromého archivu JH).

Obr. 3 Fotbal na hřišti za školou (ze soukromého archivu JH).

Obr. 4 Spojovací chodba mezi základní školou a jídelnou (ze soukromého archivu JH).

Obr. 5 Zemědělská budova JZD (ze soukromého archivu JH).

Obr. 6 Žáci ZŠ při práci na školních pozemcích (ze soukromého archivu JH).

Obr. 7 Práce v ulicích Sepekova (ze soukromého archivu JH).

9.3 Příloha 3 - Obrazová příloha: Sepekov v současnosti

Obr. 1 Základní škola (foto vlastní).

Obr. 2 Vlevo mateřská škola, vpravo domov seniorů (foto vlastní).

Obr. 3 ZVVZ (foto vlastní).

Obr. 4 Kostel (foto vlastní).

Obr. 5 Panoramatický pohled na Sepekovské centrum. Vlevo kulturní centrum, uprostřed úřad městyse, vpravo administrativní budova ZOD (foto vlastní).

Obr. 6 Kulturní centrum (foto vlastní).

Obr. 7 Úřad městyse (foto vlastní).

Obr. 8 Hotel Smrž (foto vlastní).

Obr. 9 Hotel Pecka (foto vlastní).

Obr. 10 Vlakové nádraží (foto vlastní).

Obr. 11 Rybník Farka/Tovaryš (foto vlastní).

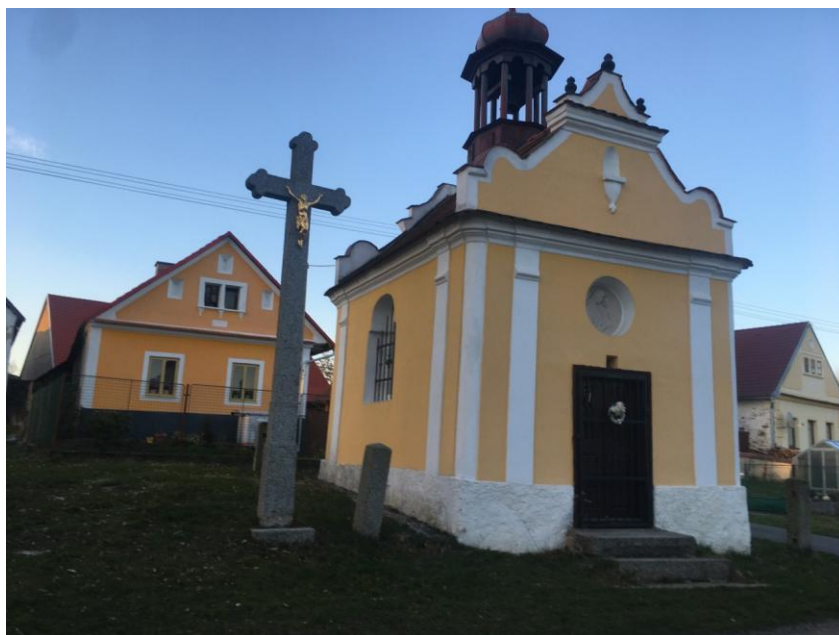
Obr. 12 Rybník Chobot (foto vlastní).

Obr. 13 Rybník Pytlák/Líšnický ryb. (foto vlastní).

Obr. 14 Líšnice (foto vlastní).

Obr. 15 Líšnice (foto vlastní).

Obr. 16 Zálší (foto vlastní).

Obr. 17 Sepekov (foto vlastní).

9.4 Příloha 4 - Osnova polostrukturovaného rozhovoru

1. Úvod	<p>(Představení výzkumu, souhlas s pořízením nahrávky a následným využitím dat, informace o anonymizaci)</p> <p>Mohl/a byste mi říct něco o sobě? Kolik Vám je let, jak dlouho žijete v Sepekově, jaké je Vaše povolání...?</p>
2. Život v Sepekově	<p>Kdy jste se do Sepekova přistěhoval/a?</p> <p>Jak vzpomínáte na Vaše první dojmy života v této obci?</p> <p>Jaká byla motivace Vašeho přistěhování?</p> <p>Znal/a jste Sepekov v době před tím, než jste se nastěhoval/a? Co jste o něm věděl/a, slyšel/a?</p> <p>Jsou nějaké věci, které Vás v Sepekově překvapily, jsou podle Vás neobvyklé?</p> <p>(V případě mladšího informátora, který se nepřistěhoval, nýbrž se v obci narodil v pozdějším období) Jaké bylo Vaše mládí v obci?</p> <p>Co pro Vás znamená být obyvatelem Sepekova? Jaký je život v něm?</p> <p>Jak byste Sepekov popsal/a a co vše považujete součástí Sepekova?</p> <p>Jak byste popsal/a a zhodnotil/a vztahy v obci mezi obyvateli?</p> <p>Máte nějaké oblíbené místa v Sepekově? Nebo místa, která sehrála ve vašem životě důležitou roli?</p>
3. Osmdesátá a devadesátá léta	<p>Vyprávěl Vám někdy někdo o 80. A 90. letech v této obci? Kdo a co jste se dozvěděl/a?</p> <p>Máte nějaké jiné povědomí o tomto období v obci? Jaké a jak jste se o tom dozvěděl/a?</p> <p>Máte nějaké příbuzné (či známé), kteří toto období prožili v Sepekově? Víte něco o tom, jak trávili svůj volný čas, jak se zapojovali do života v obci?</p> <p>(V případě informátora, který v toto období již žil) Jak Vy sám na toto období vzpomínáte?</p> <p>Přetrvává podle Vás do současné doby odkaz těchto let v obci?</p>
4. Závěr	Ukončení rozhovoru, poděkování.

Tabulka 2 Osnova polostrukturovaného rozhovoru